

FUGLE

& NATUR

Stort flertal:
DOF giver værdi

Gæs på vintersæd
og strandenge

Grønvold – den
glemte fuglemaler

ISFUGLE

– I ÅMANDENS PERSPEKTIV

VELKOMMEN!

KOLOFON

Forside

Mads Syndergaard – åmand og fuglefotograf – har fulgt isfuglenes liv ved fynske åer. Læs mere side 8-12 i dette blad.

Udgivet af Dansk Ornitologisk Forening – DOF – BirdLife Danmark

Vesterbrogade 138-140
1620 København V
Tlf. 33 28 38 00
(alle hverdage 11-15).
Mail: dof@dof.dk

Bemærk, at vi nu igen udsender Fugle & Natur med PostNord. I tilfælde af, at du ikke modtager dit medlemsblad, henvend dig til DOF's sekretariat på telefon: 3328 3800 eller dof@dof.dk

Redaktør (ansv.):

Helge Røjle Christensen,
Pilgårdsvej 4, 7742 Vesløs,
tlf. 28 54 75 91,
e-post: fugleognatur@dof.dk

Annoncer:

Anders Odd Wulff

Ture og møder:

Mia Ilander Albrechtsen

Oplag:

17.200. ISSN: 1395-8860

Layout og tryk:

Jesper Urban Pedersen/
Vivian Buch
www.stepprintpower.dk

Det seneste år har DOF fået næsten 1.000 nye medlemmer, og det betyder, at vi nu kraftigt nærmer os de 18.000.

Det glæder mig meget, og det er rart at konstatere, at vi aldrig har været så mange som nu. Derfor en meget stor velkomst til de mange nye medlemmer og læsere af Fugle & Natur. I er blandt fuglevenner med samme interesse for fuglene som jer, og vi vil gøre alt, hvad vi kan for, at I vil synes om DOF og få glæde af medlemskabet.

Først på året gennemførte vi en digital medlemsundersøgelse, hvor vi ønskede svar på en række spørgsmål om DOF og medlemskabet af foreningen. Svarprocenten har været på over 25 %, og det er rigtig fint. Svarene er et godt fundament, når vi skal diskutere, hvad vi er gode til, og hvad vi skal opprioritere. Så stor tak til alle, såvel mangeårige som nye medlemmer, der har taget sig tid til at svare.

Heldigvis er rigtig mange godt tilfredse med DOF og medlemskabet, så vi er inde i en god udvikling, som vi naturligvis gerne vil understøtte. Derfor ser vi nu nærmere på jeres mange konstruktive svar. Mange har meldt sig ind for at få mere at vide om fugle, så her må vi lægge os i selen for at imødekomme det ønske. Heldigvis er vi nu, takket være en bevilling fra 15. Juni Fonden, i gang med at opdatere vores digitale fuglebog, Danmarks Fugle, på hjemmesiden, og her er der meget god viden at hente.

En udfordring, som vi deler med mange andre foreninger, er aldersgennemsnittet. DOF's medlemmer har stor livserfaring, og det sætter vi naturligvis pris på. Mange over 60 har været medlem i årtier, mens medlemmer under 60 ofte kun har været med i få år. Derfor er det oplagt at forsøge at appellere til yngre fugleinteresserede, så her en kraftig opfordring til at tage

en yngre ven i hånden, fortælle om dit gode medlemskab af DOF og opfordre til medlemskab.

Mange nye medlemmer har også givet sig tid til at besvare spørgsmålene, og vi vil nu analysere forventningerne nærmere, for vi vil så gerne, at du bliver som medlem i mange år. Det er vores ambition. Flere har udtrykt deres store tilfredshed allerede, fx: "Jeg er allerede overvældet over modtagelsen som nyt medlem. Meget imponerende", men der er også kommentarer om noget, som vi må overveje nærmere: "DOF skal blive meget bedre til at henvende sig til kvinder. I kommunikerer kun til mænd".

Besvarelserne på ikke mindst de åbne spørgsmål giver masser af stof til eftertanke, og det vil vi nu se nærmere på for fx at vurdere, om de forskellige typer af medlemskaber skal justeres.

Af medlemstilbuddene er de højst prioriterede: Fugle & Natur, DOFbasen, Naturbutikken og www.dof.dk. Så er du nyt medlem, så tag et kig der. Er du ny eller mangeårigt medlem, så tjek venligst Min Side på hjemmesiden, så oplysningerne om dit medlemskab er opdateret.

Nyd forårets fugle, uanset om du er ny eller erfaren fuglekigger.

Egon Østergaard
EGON ØSTERGAARD,
FORMAND DOF

SIDE 4

Et stort flertal af DOF's medlemmer er godt tilfredse, ifølge en ny medlemsundersøgelse.

SIDE 8

Åmand og naturfotograf Mads Syndergaard fortæller om isfuglen.

INDHOLD

Ny medlemsundersøgelse i DOF.....	4
En åmand fortæller om isfugle.....	8
Danmark siden sidst.....	14
Så skal der tælles om natten.....	16
Gæs, vintersæd og strandenge	18
Verden kort nyt.....	22
Birding i autocamper	24
"Fugleriget" – Nivåbugten.....	26
Sebastian Klein som ambassadør	29
Fuglemaleren Henrik Grønvold	30
Hjælp til mursejleren i København	37
Ture og møder mv.	43

SIDE 30

Fuglemaleren Henrik Grønvold – næsten glemt i Danmark

SIDE 29

Sebastian Klein er ny ambassadør for Fugleværnsfonden.

STORT FLERTAL: DOF GIVER VÆRDI FOR PENGENE

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

Ifølge en ny medlemsundersøgelse, så mener 69 pct af respondenterne, at DOF giver "meget værdi for pengene", 29 pct svarer "ved ikke", mens kun to pct svarer "meget lidt for pengene".

Foto:
Helge Røjle
Christensen

Fuglekiggere i Nivåbugten.

Foto: Bo Svensmark

DOF udsendte i februar en online-medlemsundersøgelse til over 13.000 medlemmer, for hvem foreningen kender mailadressen.

"Vi vil gerne vide, hvorfor du er medlem af DOF, og hvornår vi gør os fortjent til din støtte. Derfor har vi lavet en medlemsundersøgelse, så vi kan finde ud af, hvor vi skal prioritere kræfterne", skrev DOF's formand Egon Østergaard i det medfølgende brev. 3404 medlemmer har svaret. Det er over 25 pct, og det er et pænt resultat i den slags online-medlemsundersøgelser.

Der er 36 pct kvinder og 64 pct mænd blandt besvarelserne, og det svarer til kønsfordelingen blandt alle medlemmer.

88 pct af besvarelserne kommer fra medlemmer på 51 år eller derover. Syv procent er mellem 40 og 50 år og fem pct under 40 år.

Hvorfor er du medlem?

Det overordnede resultat er altså, at et stort flertal er tilfredse med medlemskabet af DOF. Men samtidig giver undersøgelsen et godt billede af, hvad medlemmerne lægger mest vægt på. Undersøgelsen gav medlemmerne mulighed for at prioritere,

Fra medlemmerne til DOF

– udvalgte svar på de åbne spørgsmål i medlemsundersøgelsen:

Det vigtigste DOF arbejder for er:

"at udbrede kendskabet til fuglenes vilkår. Sikre at fuglebestande ikke udryddes af uvidenhed"

"sikring af fuglenes habitater og pleje af DOF Ung"

"glæde ved fugle og natur og dermed lysten til at beskytte naturen (også den lille natur i egen have)"

"naturen i Danmark og verden. Fuglene er en vigtig brik i kampen for at redde kloden"

Hvordan skal DOF øge værdien i medlemskabet?

"opdater poesien i naturoplevelsen. DOF kæmper allerede som samurai'er mod trusler mod naturen"

"DOF er en gammelmands-forening. Derfor større vægt på ungdomsarbejde"

"os der ikke ved så meget om fugle – vil så gerne lære det"

"DOF skal blive MEGET bedre til at henvende sig til kvinder. I kommunikerer kun til mænd..."

Hvordan har DOF gjort dig stolt over at være medlem?

"arbejdet med naturbeskyttelse – herunder arbejdet med opkøb af naturområder under Fugleværnsfonden. Der bør gøres mere for at få reservater i hele landet, da de har stor betydning for DOF's synlighed"

"At skabe dokumentation for politiske beslutninger fx fugleatlasundersøgelserne, men også at støtte internationalt arbejde i BirdLife International"

"fuglestationernes arbejde"

Hvad synes du, at DOF overser?

"husk hele tiden, at vi er mange, der ikke har et stort fuglekendskab, men som glæder os over de små fremskridt på hver fugletur. Jeg mangler et helt elementært fuglekursus"

"BIODIVERSITET – og sæt fokus på de tre fuglestationer og de unge. Landet er fyldt med unge, som elsker naturen. Der er bare ingen som ved, at der findes fantastiske steder, hvor man kan tage hen i stedet for højskoler"

"Ungdom, ungdom, ungdom og børn. Som det ser ud nu, er det en forening, der har sat sig selv til at uddø"

hvorfor de er medlemmer af DOF. For de to højeste prioriteter er resultatet:

- 56 pct svarer "for at støtte en organisation, der arbejder for at beskytte fugle og natur"
- 54 pct svarer "for at få mere at vide om fugle"
- 37 pct svarer "for at lære at bestemme fugle"
- 26 pct svarer "for at få nyttig viden fra DOF's medier og blade"

Hvilke tilbud bruger du?

Deltagerne i undersøgelsen har også svaret på, hvilke medlemstilbud fra DOF, som de bruger. Her er de mest benyttede medlemstilbud:

- 97 pct svarer Fugle & Natur
- 77 pct svarer DOFbasen
- 77 pct svarer Naturbutikken
- 73 pct svarer dof.dk
- 70 pct svarer nyhedsbrevet

Blandt de mindst benyttede medlemstilbud er følgende:

- 40 pct svarer Facebook
- 29 pct svarer Pandion
- 25 pct svarer Fugleåret
- 17 pct svarer Min Side

Hvad mangler du?

Deltagerne i medlemsundersøgelsen fik også spørgsmålet: Er der noget, du mangler i medlemskabet? Her gav undersøgelsen igen mulighed for at prioritere mellem flere mulige besvarelser. For de to højeste prioriteter er resultatet:

- 52 pct svarer "vide mere om fugle"
- 45 pct svarer "fuglestemmekurser"
- 42 pct svarer "viden om fuglene i Danmark"
- 38 pct svarer "fugleture"

En vigtig del af medlemsundersøgelsen er også en række åbne spørgsmål til medlemmerne, om hvordan DOF bør prioritere sin indsats i de kommende år. Her har medlemmerne givet flere tusinde svar – du kan se et lille udpluk i boksen på side 6.

Som du kan læse mere om i lederen side 2, så er DOF's formand Egon Østergaard glad for resultaterne af undersøgelsen:

"Heldigvis er rigtig mange godt tilfredse med DOF og medlemskabet, så vi er inde i en god udvikling, som

vi naturligvis gerne vil understøtte. Derfor ser vi nu nærmere på jeres mange konstruktive svar. Mange har meldt sig ind for at få mere at vide om fugle, så her må vi lægge os i selen for at imødekomme det ønske", skriver DOF's formand.

DOF er i gang med yderligere analyser af svarene i medlemsundersøgelsen. Omkring 4000 medlemmer har i øvrigt ikke modtaget undersøgelsen, fordi DOF ikke kender deres mailadresser. Derfor opfordres alle til at benytte "Min side" til at sikre, at den rette mailadresse er oplyst.

Præmier

I forbindelse med medlemsundersøgelsen blev der udtrukket følgende præmier, sponsoreret af Zeiss Nature:

Kikkert: Mathias Bank Lawson-Smith
Rensesæt: Amalie Wolsing Wullum, Bo Bøgelund Gravesen; Claus Bøgelund Andersen og René Christensen.

Ekskursion til Gundsømagle. Foto: Jens Petersen

FORSVARLIG FUGLEFOTOGRAFERING

Tekst og foto/ Mads Hagen

En lille flok bramgæs trækker lavt over mit hoved i sydvestlig retning mens det iskolde vand fra bølgerne skvulper ikke langt fra mine fødder. Det er midt i februar, der har vist sig at være en af de koldeste måneder i mange år. Mit teleskop er sat op og rettet mod det kilometerlange stendige foran mig. De foregående dage har jeg brugt timevis på observation i området, der er gæstet af 16 sortgrå ryler. Mit mål er at få en unik serie af billeder af dem.

I de seneste år har mange suppleret kikkert med kamera. Som fotograf ser jeg det som en fantastisk udvikling, fordi der i min optik er så mange unikke naturoplevelser at opnå med et kamera. Men med et øget antal fotografer er det særligt vigtigt at vi tager hensyn til den natur som vi fotograferer. Det er vigtigt at fuglefotografering skal foregå bæredygtigt, så der også er noget at fotograferer fremover.

Mens jeg sidder på stendiget og spejder ud over den endeløse række af sten, dukker pludselig et fjerklædt hoved op i teleskopet. Inden længe har jeg øje på 5 stk. fouragerende sortgrå ryler langt ude på diget. Jeg ved fra mine foregående dages observation at flokken har det med at fouragere i en bestemt retning langs vandkanten, og de vil dermed i teorien følge stendiget til de er i foto afstand, hvis bare jeg er tålmodig nok.

Det er sådan noget information der er essentiel i godt fuglefoto, men det er samtidig også det der er så utroligt tidskrævende.

I teleskopet ses rylerne i konstant kamp med bølgerne der slår mod diget. Det er vildt at opleve dem tage slag efter slag fra bølgerne, og samtidig ikke glide i havet. Inden længe har de arbejdet sig blot 40 meter fra mig. Sortgrå ryle er ikke en særligt sky fugl og jeg har hverken medbragt camouflage eller fotoskjul. Teleskopet bliver nu hurtigt pakket væk og jeg lægger mig øjenhøjde med rylerne, nu gælder det.

Rylerne går blot 15 meter fra mig og afsøger hver en sten for hvirvelløse dyr. Næbbene kører på højtryk op og ned og fuglene hopper mere eller mindre elegant fra sten til sten. Jeg begynder langsomt at tage billeder, for at fuglene kan vænne sig til lyden af kameraets spejl når de kommer tættere på.

15 meter bliver til 10 og mit kamera kører nu på højtryk. Jeg forsøger at holde mig i ro, så jeg ikke skræmmer fuglene, men tager billeder på livet løs. Jeg kan mærke at der er mange gode billeder imellem, og jeg arbejder med både portrætter og med mere abstrakte kompositioner. Alle mine overvejelser, min forsigtighed og min tålmodighed gør at jeg nu kan arbejde med fuglene på helt nært hold og fotograferer dem uden at de hverken ændrer adfærd eller bliver skræmte af min tilstedeværelse. Fuglene arbejder sig nu så tæt på mig at mit kamera ikke kan fokusere. Et ægte luksusproblem som fuglefotograf. Snart har rylerne passeret mig og fouragerer videre på stendiget i deres udstukne retning. Hvilket fantastisk møde med en fantastisk fugl!

Medbring dit kamera på din næste tur, men tænk grundigt over din metode, din fremgangsmåde og ikke mindst hvilken betydning din tilstedeværelse har på fuglene. De bedste fuglefotos jeg har set har været af fugle der har turde bevæge sig tæt på fotografen og ikke omvendt.

Mit råd er: Vær tålmodig og udnyt dit kendskab til arterne til at forudsige deres adfærd, så kommer magien helt af sig selv.

NATUR BUTIKKEN

AMBASSADØR
FOR DOF OG
NATURBUTIKKEN

—
Navn: Mads Hagen
Alder: 22 år

ISFUGLE

– DER ER FLERE END

VI TROR

AF MADSYNDERGAARD

Naturfotografen Mads Syndergaard har arbejdet som åmand ved fynske vandløb – det har bragt ham tæt på de smukke isfugle.

I de fleste danske kommuner findes der åmænd, som står for at vedligeholde kommunens vandløb. Det er sommerarbejde, idet sæsonen strækker sig fra ca. 1. april og frem til ca. 31. oktober. Især de første to tredjedele af en sådan sæson falder perfekt sammen med isfuglenes yngleaktiviteter. I somrene '19 og '20 har jeg arbejdet som åmand i Fåborg-Midtfyn Kommune.

Mit vigtigste "værktøj", når jeg skal registrere isfugle, er mine ører. Fuglene er særdeles årvågne og forsvinder gerne, inden åmanden kommer tæt nok på til at se dem – men ofte giver de lyd fra sig. Det samme gør sig gældende, når de intetanende kommer strygende lavt over åen; de kalder, jeg kigger op fra det, jeg går og laver, og så når jeg netop at se dem fare forbi, somme tider på meget kort afstand. Men hvis ikke jeg hører dem først,

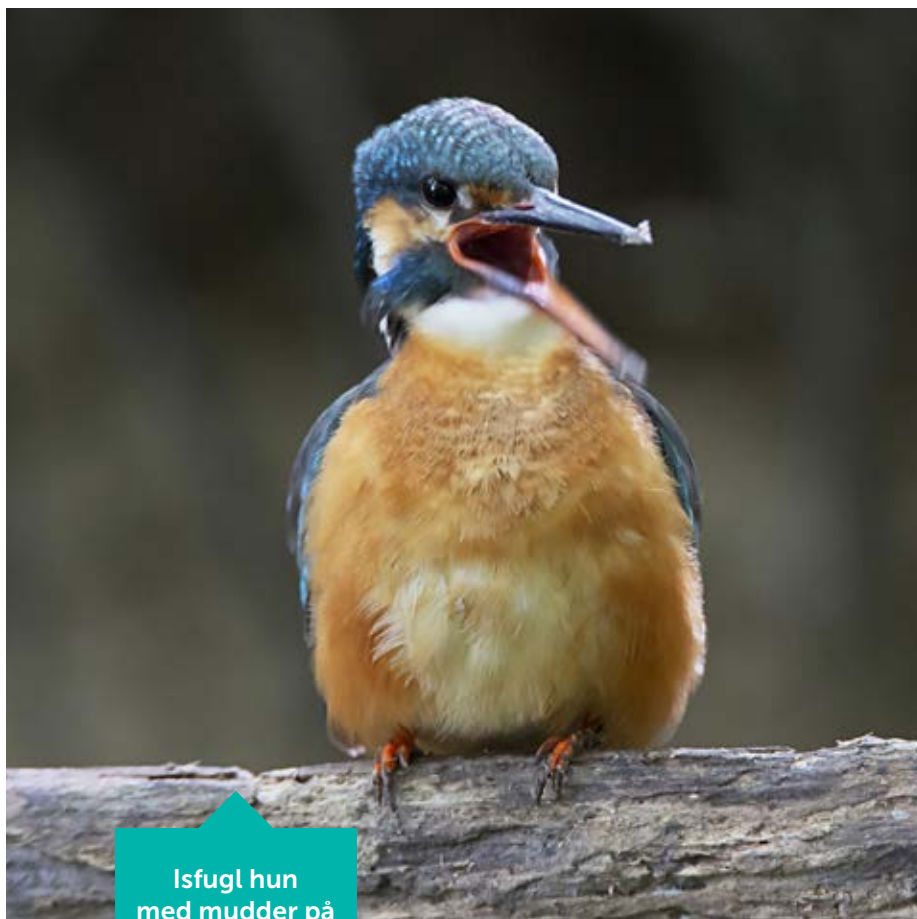
- ▲ Mads Syndergaards egne ord om dette billede: Når vi har med forudsigelige fugle at gøre, kan det være spændende at arbejde med et nyt udtryk i billederne. Her er brugt kamera på stativ, vidvinkel og så en fjernbetjening.
- Isfugle tager villigt nye siddepladser i brug. Her er det kameraet, som har taget billedet ovenfor, der er blevet til siddeplads, og mere end det. I de dage, hvor parringerne foregår, er de meget hyppige, og hunnens issefjer bliver godt slidt.

misses jeg dem sikkert – det ved jeg, for min makker er ikke så vant til lyden endnu, og han misses 90% af dem, som jeg ser, selvom jeg gør ham opmærksom på dem hver gang.

Bestanden er undervurderet

Jeg er meget nysgerrig på bestandens størrelse, som jeg mener er

Isfugl hun med mudder på næbbet.

Føden sluges hel, og ufordøjelige ben m.v. gylpes op igen. Med lidt øvelse er det let at se, når en klump gylp er på vej.

Selvom de er meget sky, vænner de sig hurtigt til skjulet. Denne sidder kun fire meter fra kameraet.

undervurderet i de officielle tal. Derfor kigger jeg ALLE mulige redepladser grundigt igennem, hver gang jeg kommer forbi. "Mulige redepladser" er især naturlige, lodrette brinker, som opstår når vandløbet gnaver sig ind i siderne. De skal helst være mere end ca. 60 cm høje, for ellers kan husmår, ilder, lækat, brud og sikkert også rotter, alt for let komme til redehullet. I Danmark er de fleste vandløb rettet ud og lagt i spændetrøje, så isfuglene er ofte tvunget til at benytte mere atypiske muligheder, især rodklumper fra store, væltede træer. I gode, lerede brinker graver han og hun sammen et hul på ca. en meters længde og placerer reden i bunden af hullet. Gangen har en hældning opad på ca. 5°, så ungernes afføring kan løbe ud mod udgangen – ellers ville de populært sagt drukne i lort, inden de er store nok til at forlade reden. I rodklumper er gangen ofte meget kortere og derfor måske mere udsat for mårangreb.

Ulempen med de helt store teleobjektiver er den meget lille dybdeskarphe, der gør det svært at få hele fuglen, inkl. bytte, til at stå skarpt.

Når han som her sidder og fisker, er blikket koncentreret om vandløbet nedenunder. Bemærk mønstret i issens fjerdrag.

Et sundt vandløb graver sig ind i brinkerne, og skifter af og til fuldkommen forløb. Billedet viser Owens River i det østlige Californien – bemærk alle de gamle forløb, der stadig kan ses fra luften. Den frihed har danske vandløb ikke, og det betyder færre redemuligheder for isfugle, der har brug for friske, stejle brinker til deres redegange.

Bedste hjælp til isfugle

Den letteste måde at hjælpe isfuglene i Danmark er at hjælpe vandløbet lidt med at gnave af brinken. Over tid skrider lodrette skrænter lidt sammen og begynder også at vokse til i græsser og lignende. Så kan isfuglen ikke bruge dem længere, fordi en hældning under 90°, i kombination med vegetation, gør det muligt for rovdirene at komme til reden. Hvis man kan få lov af lodsejer, tager man spaden med ud i vinterhalvåret og "retter skrænten af", idet man passer på ikke at lade ler og sand falde i vandløbet – her kan det lægge sig som en dyne over ørredernes gydebanker, og det er hverken isfugle eller lystfiskere tjent med.

Isfuglene er brugbare bio-indikatorer, fordi de kræver klart vand med pæne forekomster af fisk for at trives. Til gengæld er de ikke kræsnede, HVILKE fisk de fortærer, og både tre- og nipiggede hundestejler står på menuen. Hundestejler er til gengæld dårlige bio-indikatorer, fordi de kan trives i vand, som de fleste andre fisk omkommer i; det er derfor, jeg

kun kalder isfuglen for brugbar som bio-indikator – den KAN i teorien leve udelukkende af hundestejler, og hvis det er den eneste fiskeart i vandløbet, står det helt sikkert ikke godt til med vandkvaliteten.

Vandløb i spændetrøje

Et naturligt vandløb flytter sig hele tiden – se billedet ovenfor. Der er mange grunde til, at vi mennesker har det svært med den slags rod, en af dem er sikkert, at vandløbet ofte er matrikelgrænse, og det, som forsvinder på MIN side, bliver til gratis jord på DIN. I praksis er jeg ret sikker på, at det går lige op i de fleste tilfælde, men det er bredejerne ikke. Det kan også spille ind, at vores kartografer har det svært med, at landkortene ikke passer, når der er gået nogle år. Endelig betyder erosion af brinker, at vandet fører materiale med sig, som kan aflejres ovenpå de møjsommeligt etablerede gydebanker, og det bryder grusblanderne sig ikke om. Derfor lægges vandløb alt for ofte i spændetrøje, hvilket vil sige, at de erosions sikres i siderne –

førhen ofte med træfaskiner, i dag er det udelukkende stensætninger, der anvendes. Men på den måde mister vandløbet sin naturlige dynamik, og isfuglene kommer til at mangle redeskrænter.

Isvintre er hårde ved isfuglen

Danmark ligger, under de herskende klimatiske forhold, på nordgrænsen for isfuglens udbredelsesområde. Når vi oplever isvintre, sådan som det skete i februar måned i år, kollapseder bestanden. Før vinteren '20 - '21 var det så småt ved at være 10 år siden, vi sidst havde oplevet sådan en vinter, og derfor var bestanden i efteråret 2020 formentlig tæt på maksimal størrelse. På Fyn havde jeg kendskab til omkring 40 par, og jeg kender kun Fåborg-Midtfyn Kommune godt – hvilket vil sige, at der næppe var under 120-150 par på øen. Naturbasen opgiver den samlede, danske bestand til ca. 3-400 par, et tal der næsten helt sikkert var alt for lavt i 2020. Jeg ser frem til at følge op på dette hen over sæsonen 2021.

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

En arv til Dansk Ornitologisk Forening ER EN GAVE FRA ÉT LIV TIL ET ANDET

Ved at betænke DOF i dit testamente er du
— selv efter din levetid — med til at hjælpe
vores truede ynglefugle & sårbare natur.

**I LØBET AF DE SIDSTE 50 ÅR
ER TRE UD AF FIRE VIBER
FORSVUNDET FRA DANMARK**

— DET SKAL VI RETTE OP PÅ!

Hvis du ønsker at donere en del af din arv til fuglene
& DOF, kan du gratis oprette dit testamente hos vores
advokat, Nils-Erik Norsker, som er klar til at hjælpe dig.

23 32 62 90
NILS.ERIK@NORSKER.EU
WWW.DOF.DK/ARV

SIDEN SIDST

DANMARK

TRANERS FORÅRSTRÆK ER FORANDRET

Traner på træk

Foto: Jørn Skeldahl

For få årtier siden var der ofte tale om en ketchup-effekt, hvor et massivt træk af traner over Østdanmark pludselig fandt sted i løbet af få dage med østenvind. Nu om dage siver flokke af traner i stedet over en bred front gennem længere tid uanset vindretningen over store dele af Sjælland og Sydøstdanmark.

”I mange år er den ketchup-effekt på tranetrækket, som tidligere var reglen, udeblevet. Den opstod, når der var ophobet mange tusinder traner primært i Nordtyskland, hvorpå vejrliget med et blev ideelt og gav fuglene signal til afgang over Østersøen og Østdanmark. Nu om dage er der tale om, hvad jeg vil kalde et ’sivetræk’, hvor mindre flokke af traner flyver nordpå i løbet af en måneds tid, og hvor trækket kan opleves over det meste af Sjælland og Sydhavsøerne”, siger Michael Fink fra Dansk Ornitologisk Forening (DOF), som i årtier har fulgt de store trompeterende fugles rejse, når de drager nordpå.

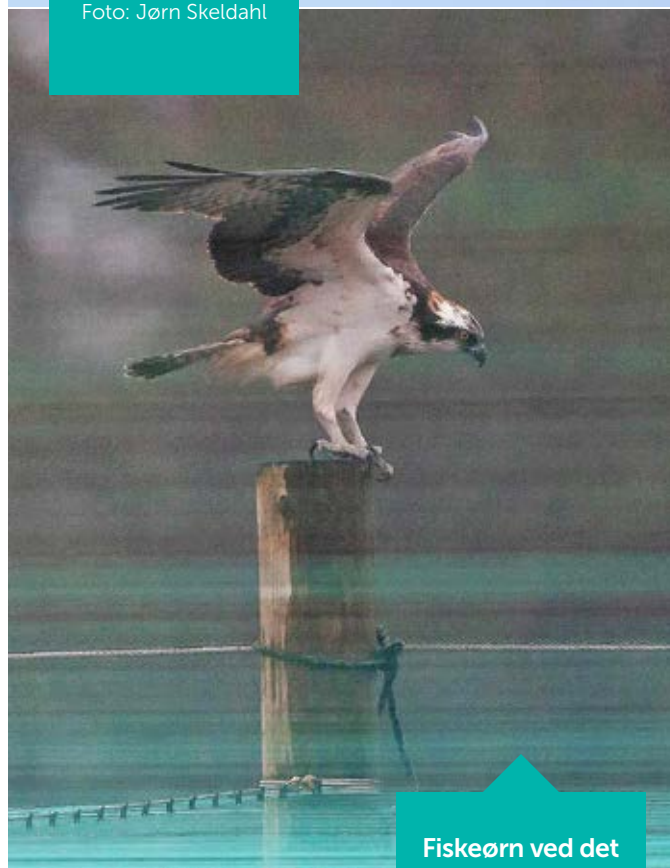
FISKEØRNE KONTRA FISKESYGDOMME

Et dambrug i Klosterheden i Vestjylland er scenen for en principiel konflikt mellem forebyggelse af fiskesygdomme og beskyttelse af sjældne fuglearter i Natura 2000-områder.

Fødearestyrelsen bad sidste år dambrugsejeren om at sætte trådnæt op over dammene, fordi en bekendtgørelse kræver, at akvakulturer i det fri skal afskærmes mod fugle ved udspændt net eller tråd med trådafstand på højst 25 centimeter. Det sker for at undgå, at fuglene spreder virussygdommen VHS til fiskene i dambruget.

Men Klosterheden er udpeget som fuglebeskyttelsesområde (og dermed Natura 2000-område), blandt andet for at beskytte arter som fiskeørn og stor hornugle der yngler i området.

DOF frygter, at trådnettet over dambruget vil blive en dødsfælde for de ynglende fiskeørne. En stor hornugle er allerede omkommet efter kollision med nettet. Myndighederne bør derfor dispensere fra reglen om trådnæt i det konkrete tilfælde.

Fiskeørn ved det omstridte trådnæt.

Foto: Vagn Donskov

Der er blevet færre
ederfugle på træk ved
de danske kyster.

Foto: Preben Berg

EDERFUGLE I KRISE

Østersøens bestand af ederfugle er halveret. En vinterbestand på cirka 1.000.000 ederfugle er i løbet af tre årtier reduceret til rundt regnet 500.000 individer.

Det er gået særligt tilbage for hunnerne, så der i disse år er to-tre hanner for hver hun i bestanden. "En række forhold kan forklare tilbagegangen, men det er svært at opgøre den relative betydning af de forskellige faktorer", siger biolog Thomas Bregnballe fra DCE, Aarhus Universitet.

En stor dødelighed blandt voksne hunner har spillet en stor rolle for nedgangen. Fra de finske ynglepladser i skærgården er det påvist, at havørnens prædation på rugende hunner har haft en væsentlig negativ indvirkning på bestanden. Også mårhund og mink har resulteret i, at færre æg når at klække. Flere steder i Østersøområdet skønnes flere rovdyr og navnlig havørnens store fremgang at udgøre en væsentlig trussel for dykænderne i yngletiden.

Også fødemangel er en faktor til forklaring af ederfuglens nedgang. Ironisk nok bunder manglen på føde tilsyneladende i de faldende mængder af næringsstoffer, der, i kraft af større miljøindsatser på landjorden, er endt i havmiljøet. Færre næringsstoffer resulterer i færre af de muslinger, som ederfuglene lever af. I 1960'erne, hvor der blev udledt store mængder af næringsstofferne fosfor og kvælstof fra landbrug, industri og byer til det marine miljø, voksede muslingebankerne i takt med de øgede mængder af næring, og det lukkede de store dykænder på.

- "Overholdelsen af EU's Natura 2000-direktiver bygger fundamentalt på en forpligtelse til, at alle myndigheder, det vil også sige Fødevarestyrelsen, skal sikre overholdelsen af administrationen. DOF mener derfor, det er i strid med Natura 2000-bestemmelserne, når Fødevarestyrelsen kræver de livsfarlige tråde sat op over fuglenes vigtige levesteder", siger biolog i DOF BirdLife Knud Flensted.

I skrivende stund – 25. april 2021 – er fiskeørnene ankommet, og der arbejdes på en løsning.

SEKS NYE FUGLEOMRÅDER PÅ HAVET

Regeringen vil udpege seks nye fuglebeskyttelsesområder i danske farvande.

"Det er virkelig en kæmpe stor forbedring, at der nu bliver gjort alvor af ambitionerne om at beskytte mere af den danske natur. Ikke mindst havnaturen har lidt under manglende beskyttelse", siger DOF's formand Egon Østergaard.

"Danmark er et stort vandland. Derfor er det særligt vigtigt, at vi påtager os det ansvar, der følger med at have så mange rastende og ynglende havfugle. Det er vi meget glade for, at der nu bliver taget hånd om, og DOF BirdLife glæder sig til at dykke yderligere ned i den nye havplan, siger formanden.

De seks fuglebeskyttelsesområder dækker i alt over 1 million hektar (10.000 kvadratkilometer). De er placeret i Flensborg Fjord, Sejerøbugten, Smålandsfarvandet, Nordvestlige Kattegat, Rønne Banke og Skagerrak.

Smålandsfarvandet Rønne Banke og Skagerrak, der er et af de kommende fuglebeskyttelsesområder, er et af de vigtige fugleområder, som har været truet på grund af manglende beskyttelse.

Havvindmølleparken 'Omø Syd', der er foreslået placeret i Smålandsfarvandet, vil få stor negativ betydning for dykænder og andre vandfugle. Men efter pres fra blandt andre DOF BirdLife er projektet sat på pause.

"Med udpegningen af Smålandsfarvandet som internationalt fuglebeskyttelsesområde, kan der ikke være tvivl om, at havvindmølleparken 'Omø Syd' må placeres et andet sted", mener Egon Østergaard.

ER DU KLAR TIL NATLYT?

AF THOMAS VIKSTRØM

Punkttællingsprogrammet udgør DOF's overvågning af bestandsudviklingen for landets almindelige fuglearter. Denne funktion opfylder programmet særdeles tilfredsstillende, men der er en lille andel af de almindelige danske fuglearter, der slet ikke eller kun dårligt bliver dækket ved punkttællingerne, fordi de mest er aktive såvel fysisk som vokalt – og dermed nemmere at registrere – i døgnet mørke timer. På denne tid af døgnet udfører DOF ikke for alvor nogen punkttællinger; i øjeblikket har vi blot nogle få tællinger, der udføres om aftenen og meget tidligt om morgenen og kun en enkelt i de egentlige nattetimer. Mere herom nedenfor.

Da det jo om natten næsten udelukkende er fuglenes lyde, der kan registreres, altså især sang, men også kald, kræver natpunkttællinger en vis kompetence inden for artsbestemmelse af fuglestemmer. Denne kompetence, som jo findes hos mange aktive observatører, vil DOF gerne gøre brug af for at få en bedre og mere solid dækning af de overvejende natakter. Det gælder såvel arter, som allerede har et punkttællingsindeks, fx natugle og nattergal, men det gælder i allerhøjeste grad følgende seks arter, som slet ikke har et punkttællingsindeks i dag: Engsnarre, plettet rørvagtel, skovsneppe, skovhornugle, nat-

ravn og blåhals. I samråd med DOF's Videnskabelige Udvalg vurderes det, at især disse seks nye arter vil have gode chancer for at få et punkttællingsindeks, når der for alvor kommer gang i nattællingerne.

“Natlyt” giver oplevelser

Nogle af os har allerede i mange år dyrket den særlige form for fugleregistrering, der populært kaldes “natlyt”. Det er en fascinerende disciplin, som giver et indblik i dele af fuglenes liv, som man ellers ikke kender så meget til, det være sig ugleungernes tigger, sortændernes træk over indlandet eller skovsnepens territoriehævdelse. I tilgift får man ofte oplevelser med pattedyr, da denne artsgruppe generelt er mere aktiv om natten end om dagen. Under et af de lokale punkttællingsarrangementer i 2020 berettede en punkttæller, der også er lystfisker, således om, at den hyppigste dyrelyd, hun hørte ved kysten omkring midnat, var marsvinenes blåst!

På alle tider af året kan man være heldig at høre fugle om natten, ikke mindst i træktiden, men da det først og fremmest er ynglebestandene, der skal dækkes i Punkttællingsprogrammet, har vi i samråd med Videnskabeligt Udvalg indskrænket perioden for natpunkttælling til 20. maj-10. juli. I denne periode skal der udføres natlige punkttællinger mellem en time efter solnedgang og en time før solopgang.

Syngende sydlig blåhals – på vej mod et indeks.
Foto: Torben Andersen.

Natravn – klar til at blive talt.

Foto: Henrik Hougaard
Larsen

En natpunktælling skal indeholde mindst fem punkter med en indbyrdes afstand på mindst 1 km. Af tryghedshensyn er man velkommen til at være to personer om at udføre en natpunktælling. Husk, at de samme to personer i givet fald skal fortsætte med at udføre ruten sammen i årene fremover. En udførlig vejledning kan findes her: <https://www.dof.dk/fakta-om-fugle/punktaellingsprogrammet/vejledning>. I skrivende stund arbejdes der tillige på en lille video om natpunktælling; denne video kan også findes på Punkttællingsprogrammets hjemmeside.

Inspiration fra Sverige

Det skal ikke være nogen hemmelighed, at vi er stærkt inspirerede af det svenske punkttællingsprogram, hvor man allerede i 2010 indførte særlige nattællinger. Her er man nu oppe på 110 deltagere, og nattællingerne bidrager væsentligt til bestandsindekset for 30 arter. Til sammenligning rummer hele det danske punkttællingsmateriale siden 1976 kun fire deciderede natruter, hvoraf en enkelt fortsat er aktiv. Denne rute er samtidig den ældste natrute i materialet, idet den blev påbegyndt i 2003. Disse fire natruter er i sagens natur ikke ud-

ført efter den nyudviklede standard-metode, men som en appetitvækker skal det nævnes, at der på ruterne tilsammen er registreret i alt hele 69 fuglearter med nattergal, sangdrosel, solsort og gøg som de hyppigste med hver 26-43 registreringer. Blandt de øvrige registrerede arter på natruterne er der spændende indslag som perleugle og flodsanger med hver en enkelt registrering, men også natravn med hele 25 registreringer. Desuden er pattedyrarterne flagermus sp., hare, ræv og rådyr registreret på de hidtidige natruter.

Automatiske natoptagelser

Som et supplement til natpunktællingerne forsøger vi os som led i projektet med at udføre en såkaldt soundscape-undersøgelse på to natruter placeret nær Skagen Fuglestation. Her arbejder man i forvejen med denne type undersøgelser, som i korte træk går ud på at opstille automatiske lydoptagerbokse i fx rørskov. Soundscape-undersøgelser er generelt i stærk vækst i disse år, og fuglestemmedata herfra vil i denne sammenhæng blive brugt til at analysere, hvor stor forskellen er på resultatet af analog/manuel natpunktælling og elektronisk/automa-

tisk lydoptagelse. På den måde kan vi medvirke til at afgøre, hvilken metode der har mest fremtid for sig.

Under alle omstændigheder skal vi have mange flere punkttællinger om natten! Målet er at rekruttere frivillige til gennemførelse af mindst 100 natpunktællingsruter pr. år. Måske skal vi danne et punkttællerkorps af 'natteravn', som rejser landet tyndt for at udføre nattællinger, og som tilbydes specialuddannelse og særlige arrangementer? Hvis du er interesseret i natpunktælling, må du endelig sende en (uforpligtende) mail til thomas.vikstroem@dof.dk. Det samme gælder, hvis du kunne tænke dig at medvirke til anden omgang af soundscape-undersøgelserne, som udføres på Skagen i maj 2022.

Thomas Vikstrøm er biolog og projektleder i DOF. Dette indlæg er en redigeret udgave af temaet i årsrapporten fra DOF's Punkttællingsprogram, der udkom for nyligt. Rapporten kan findes her: <https://www.dof.dk/fakta-om-fugle/punktaellingsprogrammet>, eller man kan få den tilsendt i en papirudgave ved henvendelse til michael.fink@dof.dk.

FLYT GÆS

FRA MARKER TIL STRANDENGE

AF BO KAYSER

Kan gåseskader på vintersæd give bedre strandenge?
DOF Storstrøm deltager i projekt på Lolland og Falster.

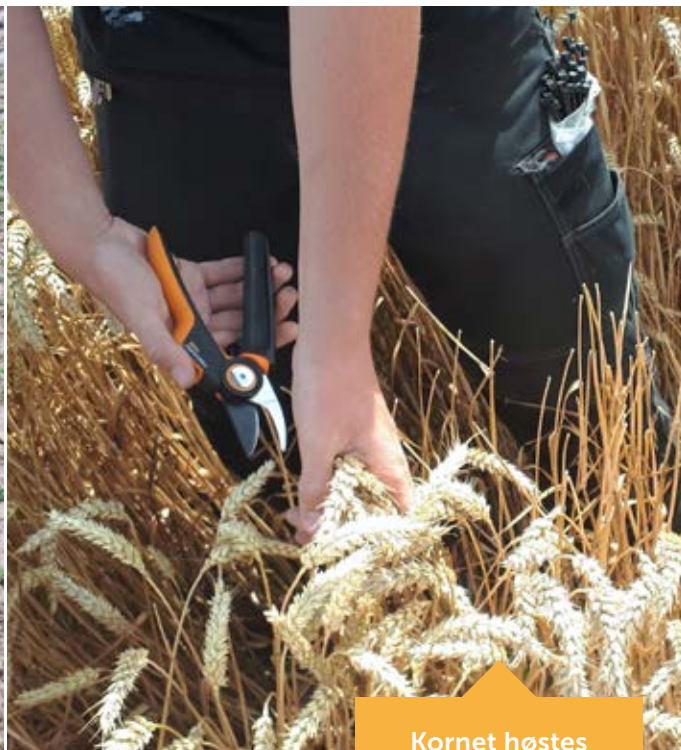
Projektets
hovedrolleindehaver:
Bramgæs.

Foto: Bo Kayser

Forsøgsopstilling på mark til bestemmelse af udbytte med og uden forekomst af bramgæs. Nogle områder på marken blev dækket med trådnæt, så bramgæs ikke kunne komme ind og græsse. Foto: Louise Lund.

Kornet høstes manuelt, hvorefter udbyttet beregnes.

Foto: Louise Lund

Landmændene kan nemt miste over 10 pct. af udbyttet fra marker med vintersæd, når der græsser tusindvis af gæs på dem. Aarhus Universitet undersøger, hvordan man kan få gæssene væk fra vintersædsmarkerne. Skal de skræmmes væk, tilbydes sukkerroerester på nabomarkerne eller lækre strandenge med friskt lavt græs?

“

Man kan i stedet lokke gæssene væk fra vintersædsmarkerne

”

Der overvintrer hundredetusindevis af gæs i Danmark. De skal have noget at leve af. For arter som bramgæs, grågæs og blisgæs er marker med vintersæd, ikke mindst vinterhvede, et attraktivt spisekammer. Landmænd i flere dele af landet klager over store skader og store tab i indtjeningen på de marker, hvor der græsser mange gæs. Men hvor store er tabene reelt, og hvad kan man gøre ved det? Det er Aarhus Universitet ved at undersøge i et stort projekt på Lolland og Falster i samarbejde med SEGES og råd-

givningsselskabet VKST. Projektet hedder "Integreret adaptiv forvaltning af bramgæs". DOF Storstrøm er blevet inviteret med i styrgruppen, og vi kan forhåbentlig bidrage bl.a. med viden om fuglelivet i området. DOF Storstrøm har bl.a. i flere år i samarbejde med Guldborgsund Kommune og Naturstyrelsen stået for optælling af ynglefugle på strandenge og småøer i området.

Tal for landmændenes tab

Et af projektets formål er at finde ud af, hvor meget mindre udbyttet er på de vinterhvedemarker, som bliver græsset hårdt af gæs.

I 2020 blev der udført to forsøg på Nordlolland. I det ene forsøg fandt man en udbyttenedgang i protein på 18 pct., svarende til en reduceret foderværdi i protein på ca. 840 kr. pr. ha.

Forskerne forventer, at udbyttenedgangen ikke kun afhænger af antallet af gæs, men også af tidspunktet på året, hvor græsningen foregår. De spæde efterårsplanter forventes at være dårligere til at kompensere for gåsegræsningen end en veletableret afgrøde.

Forskellige former for bortskræmning på forskellige marker. Kort fra projektets hjemmeside.

Passiv bortskræmning med blafrende plastiksække. Foto: Bo Kayser.

Det var derfor ikke overraskende for forskerne, at man i det andet forsøg, hvor gæssene først begyndte at græsse markerne efter nytår, ikke fandt en sikker udbyttedgang.

I 2021 vil SEGES og VKST gå videre med to forsøg på det nordlige Falster og Lolland. Man vil sammenligne udbyttet (vægten af det producerede korn og kornets proteinindhold) på områder, hvor gæssene har kunnet græsse frit med områder, hvor net holder gæssene væk.

Kunsten at skræmme gæs

I Aarhus Universitets projekt arbejder man både med at skræmme gæssene væk fra vintersædsmarkerne og med at lokke gæssene væk. Der bruges flere typer af bortskræmning. På nogle marker laver man såkaldt passiv bortskræmning ved at sætte store hvide blafrende sække eller sorte metalskræmmehunde ud. På andre marker laver man aktiv bortskræmning, hvor man gradvist optrapper fra laserlys over skræmmeskud til at skyde nogle gæs (regulering).

Man kan i stedet lokke gæssene væk fra vintersædsmarkerne ved at tilbyde dem mere attraktiv føde i nærheden. Det gør man i Aarhus Universitets forsøg ved at tilbyde gæssene lækre sukkerroerester på nabomarkerne. Normalt pløjes markerne lige efter høsten af sukkerroerne, hvorved sukkerroeresterne forsvinder fra overfladen og dermed ikke kan nås af gæssene. Ved i stedet at udskyde jordbehandlingen til foråret eller at dybdeharve roemarkerne, bliver en hel del af roeresterne liggende i overfladen, og gæssene kan søge føde på dem i mange uger.

“

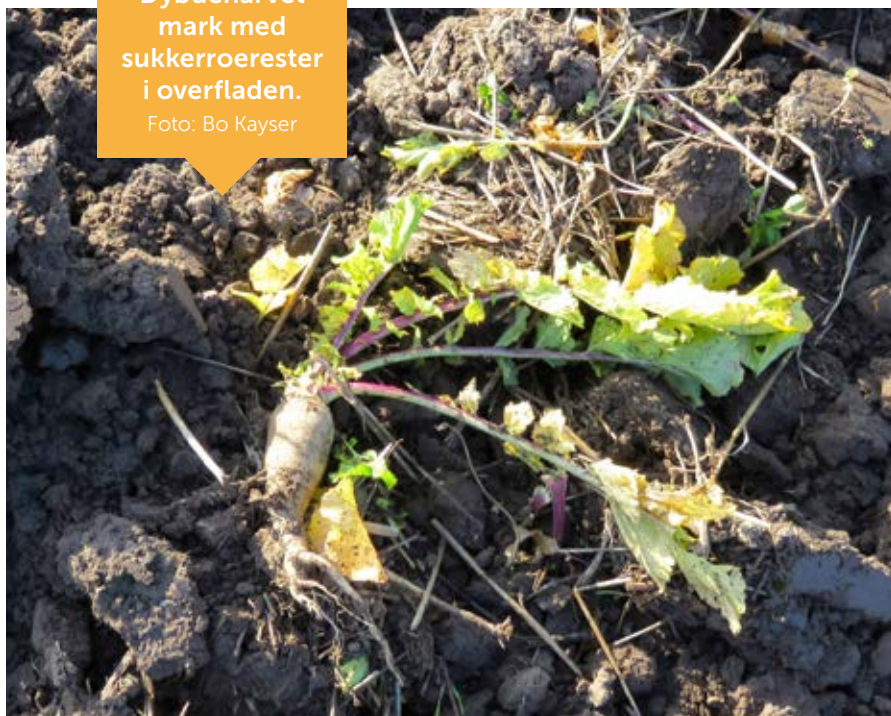
Det er både godt for gæs, svaner og for os ornitologer”

”

Hver dag registrerer man hvor mange gæs, der søger føde på de forskellige marker inden for forsøgsområdet og får derved et mål for, hvor effektive de forskellige bortskræmnings-metoder er, og om aflastningsmarkerne virker.

Dybdeharvet mark med sukkerroerester i overfladen.

Foto: Bo Kayser

Gæs vil have kort græs

I vækstsæsonen om foråret inden gæssene trækker nordpå igen, kan gæssene godt lide at søge føde på strandenge og indlandsenge med friskt kort græs. Dermed kan man få gæssene væk fra de opvoksende marker med vinterhvede, vårsæd og spirende frøgræs. Det forudsætter naturligvis, at der findes større arealer med lækre enge med lavt græs i nærheden. Mange enge på småøer, langs stranden og inde i landet er groet til med højt græs og høje urter. I forsøgsområderne drejer det sig om halvdelen. Dem går gæssene ikke på. I forsøgsområderne i Guldborgsund Kommune kunne man godt tænke sig at inddrage en kombination af slåning og græsning til at få gjort flere enge gåseegnede.

Svaret på spørgsmålet i underrubrikken er altså, at gåseskader på vintersædsmarker kan give bedre strandenge. Det er både godt for gæs, svaner og for os ornitologer, som holder af at se på fuglene, at der bliver lavet aflastningsmarker, hvor sukkerroeresterne får lov til at blive liggende i overfladen. Vi har hidtil ærgret os over, at sukkerroeresterne blev pløjet ned kort tid efter høsten. Strandenge med lav vegetation vil ikke bare være godt for engfuglene. Det vil også være godt for planterne og for biodiversiteten generelt. Hvad resultaterne bliver for landmændenes udbytte fra vintersædsmarkerne, kan resultaterne fra de igangværende forsøg komme til at give svar på. Resulterer kombinationen af bortskræmning, aflastningsmarker og lækre strandenge i mindre gåseskader på vintersædsmarkerne? Eller fører det på sigt bare til endnu bedre vinteroverlevelse for gæssene og et endnu større antal gæs?

Du kan læse mere om projekt "Integreret adaptiv forvaltning af bramgæs" på Aarhus Universitets hjemmeside: <https://projects.au.dk/da/can/integreret-forvaltning-bramgaes/>

Bo Kayser er biolog og formand for DOF Storstrøm

Omlægning fra enge med høj vegetation til enge med lavt gåselækkert græs.

Foto: Bo Kayser

KORT NYT VERDEN

▲ Foto: Andy Schofield

Pelikaner døde af fugleinfluenza

Danmark og resten af Europa har i vinter-sæsonen været ramt af et alvorligt udbrud af fugleinfluenza. Men sygdommen har også spredt sig helt til det vestlige Afrika. Næsten 2500 pelikaner af arten hvid pelikan, Great White Pelican (billedet) døde i slutningen af januar i to nationalparker ved grænsen mellem Senegal og Mauretania som følge af et udbrud af den smitsomme og dødelige fugleinfluenza HPAI. Efterfølgende har myndighederne i de to afrikanske lande indledt et samarbejde om at overvåge og begrænse sygdommen.

▲ Foto: Steve Wilson

Papegøjer i problemer

Fire arter papegøjer fra Syd- og Mellemerika er opført på den seneste rødliste over truede fuglearter – de er altså flyttet til en mere truet kategori. Årsagerne er den klassiske kombination af ødelæggelse af levesteder og direkte efterstræbelse, fordi papegøjer er populære fangenskabfugle. De fire arter er en gulkindet amazone, Lilacine Amazone (billedet), stor soldaterara, Great Green Macaw, sortnæbbet amazone, Black-billed Amazone og orangepandet parakit, Orange-fronted Parakeet. Over halvdelen af Syd- og Mellemerikas papegøjearter er nu på rødlisten.

▼ Foto: Muhammed Suranto

Lokale finder fugl efter 172 år

To lokale beboere på det sydlige Borneo var som ofte før på indsamling i skovbunden nær deres hjem, da de opdagede og fangede en fugl, som de ikke kendte. De tog et par billeder med mobiltelefonen af den ukendte fugl, inden de slap den løs igen. Derefter kontaktede de en lokal forening af fugleinteresserede, og billederne afslørede, at det drejede sig om den ellers forsvundne brilledrosseltimalie, Black-browed Babbler (billedet), som kun var kendt fra et eksemplar fundet i 1840'erne. Opdagelsen understreger ifølge BirdLife International, at lokale beboere kan have en vigtig rolle i indsamlingen af ny information fra afsidesliggende egne.

▲ Foto: Vincent Legendre

Havfugle udenfor lov og ret

Et nyt studie med deltagelse fra BirdLife International viser, at havfugle som albatrosser og petreller tilbringer næsten 40 pct af deres tid i havområder udenfor nationale grænser. Studiet bygger på data fra 5775 gps-mærkede fugle af 39 forskellige arter. Resultaterne understreger, at der er behov for internationalt samarbejde for at beskytte arterne. En art som amsterdam-albatrossen, Amsterdam Island Albatross (billedet) tilbringer 47 pct af sin tid i internationalt farvand i det Indiske Ocean, men er i øjeblikket kun beskyttet på sine ynglepladser.

Munkegrib dræbt af diclofenac i Spanien

En munkegrib i Spanien er det første dokumenterede offer for diclofenac i Europa i mange år.

Diclofenac er et smertestillende lægemiddel, som bruges både til mennesker og dyr. Brugt som dyremedicin har diclofenac været årsag til massedød blandt gribbe i Sydasiens og de senere år også i Afrika. I det sydlige Asien var flere gribbearter tæt på udryddelse på grund af den udbredte anvendelse af diclofenac til syge dyr, som efterfølgende døde og dermed endte som føde for gribbe, der ikke kan tåle medicinen. En storstilet indsats fra lokale ornitologiske foreninger og BirdLife International har reddet de asiatiske gribbe i sidste øjeblik, og diclofenac er nu forbudt i lande som Indien og Nepal.

Europa er i dag det eneste kontinent, hvor de fleste gribbearter trives godt og er i fremgang, men diclofenac er fortsat tilladt som dyremedicin af både EU og de nationale regeringer i Spanien og Italien, mens portugisere overvejer et forbud.

BirdLife Spanien og BirdLife Europa vil efter fundet af den diclofenac-dræbte munkegrib presse på for at få indført et øjeblikkeligt forbud mod diclofenac til husdyr i Europa.

Du kan læse flere internationale fuglenyheder på www.birdlife.org

PÅ FUGLETUR I AUTOCAMPER

– HVORDAN ER REGLERNE FOR OVERNATNING?

AF HANS RYTTER

Ferier og fugleture i autocampere oplever stigende popularitet. Brugerne af autocampere er oftest "frie fugle", der på alle måder ynder det frie liv tæt på naturen døgnet rundt.

Brug af - og overnatning i - autocampere er ofte til debat! Store følelser kommer i spil, og det er ikke ualmindeligt, at folk, der kører autocamper, bliver konfronteret med fejltolkninger og fordomme om den gældende lovgivning.

Lovgrundlaget omkring benyttelse af autocampere er lidt indviklet, fordi det ligger under flere ministerier. Med det støt stigende antal indregistrerede autocampere i Danmark og Europa, er det bydende nødvendigt at få regelsættet bedre klarlagt, så alle kan forholde sig til et konkret og korrekt grundlag. Dette har Erhvervsstyrelsen, Miljøstyrelsen, Naturstyrelsen og Vejdirektoratet arbejdet på i mere end to år med et par udgivelser undervejs, men man er ikke helt i hus endnu.

Denne artikel er et forsøg på at beskrive de gældende regler. Forhåbentlig kan du finde den opdaterede officielle sammenfatning af reglerne på Naturstyrelsens hjemmeside, når du læser disse linjer.

Autocampere er personbiler

Autocampere er indregistreret som personbiler og skal leve op til samme regler som andre personbiler. Autocamperen er en personbil indrettet til beboelse - som et

rullende hjem med køkken, toilet, affaldshåndtering og soveplads.

Så populært sagt: Det, der er lovligt for en personbil, er også lovligt for en autocamper! En autocamper er ikke i lovens forstand anderledes end en rød Opel Manta.

Men - der kan forekomme lokale begrænsninger for autocampere som for alle andre biler. Disse begrænsninger skal være endog særdeles velbegrundede primært i trafikale forhold og skal godkendes af politiet. En saglig begrundelse kunne f.eks. være, at belægningen ikke kan bære køretøjer over en vis vægt.

Skiltningen skal være tydelig og entydig og skal på offentlige områder som hovedregel overholde reglerne i "Bekendtgørelse om vejafmærkning", der giver en oversigt over alle lovlige vejtavler. Skilte der ikke optræder i "Bekendtgørelse om vejafmærkning" er som hovedregel ikke ansvarspådragende, men skal ses som henstillinger. På private områder gælder andre regler, men grundlæggende skal lokale regler angives med hvid skrift på sort baggrund for at kunne håndhæves.

Ikke offentlige lodsejere kan sætte egne begrænsninger op for adgang og ophold, men skal leve op til adgangsreglerne i Naturbeskyttelsesloven.

En ret udbredt tavle i dansk natur. Tavlen indgår ikke i "Bekendtgørelse om vejafmærkning". Foto: Hans Rytter.

Rasteplads hvor autocampere særligt bydes velkommen. Et meget positivt tiltag. Her et eksempel fra Faaborg-Midtfyn Kommune. Foto: Hans Rytter

Danmark set gennem forruden af en autocamper. En skiltekvadrant målrettet mod autocampere. Mange af disse skilte er uautoriserede. Foto: Hans Rytter.

Hjejler, stære og viber.

Foto: Albert Steen-Hansen

En parkeret, ikke camperet, autocamper. Foto: Hans Rytter.

Parkering ikke camping

En autocamper er en personbil og må som udgangspunkt parkeres, hvor alle andre personbiler parkerer. Et blåt P-skilt giver ret til parkering inden for stregerne af eventuelle parkeringsbåse og ellers under skyldig hensyntagen til lovlige undertavler.

Parkerer man autocamperen for natten, er det en god ide at vise hensyn til andre ved at finde et sted, hvor vognen ikke syner så meget i landskabet. Der står intet sted i lovgivningen, at det er forbudt at sove i en parkeret, indregistreret personbil. Tværtimod står der, at føreren skal være frisk og udhvilet!

En holdende autocamper på under 3500 kg med hvide nummerplader er altså klart defineret som en parkering eller "et rast" – og ikke camping. Det hører også under begrebet "at raste", såfremt man kortvarigt tager borde og stole ud.

Ovennævnte aktiviteter kolliderer ikke med campingreglementet, der som hovedregel forbyder camping uden for godkendte campingpladser. Begrebet camping er i lovgrundlaget ikke klart defineret, men tolkes som aktiviteter, hvor der eksempelvis opstilles telt og etableres en form for lejr, så man tager et areal i besiddelse over tid.

En campingvogn er et påhængskøretøj og er derfor underlagt andre regler. Disse regler behandles ikke i denne sammenhæng.

Ønsker man flere faciliteter, som for eksempel strøm om natten, bedefaciliteter m.m., henvises til det ret udbredte netværk af overnatningspladser for autocampere og campingpladser, hvor man evt. mod betaling kan overnatte.

Tak til Jytte Jacobsen, DFAC for sparring til forståelse af lovstoffet.

God tur – og tag hensyn til naturen og hinanden.

Linksamling:

Danmarks Frie AutoCampere:
<https://www.dfac.dk/>

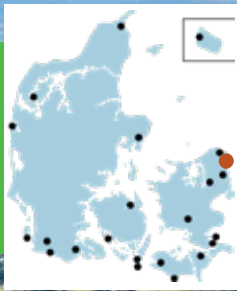
Bekendtgørelse om vejafmærkning:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2017/1632>

Naturstyrelsen: <https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/regler-i-naturen/autocampere/>

Naturbeskyttelsesloven:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2009/933>

Fortegnelse over holdepladser for campere: <https://www.stellplatz-danmark.dk/#/>

Hans Rytter er feltornitolog og indehaver af en autocamper

“Fugleriget” – Fugleværnsfondens naturreservater

I serien “Fugleriget” her i Fugle & Natur rejser vi rundt til samtlige Fugleværnsfondens naturreservater. Et reservat for hvert nummer. Vi starter fra nord og er denne gang nået til reservatet Nivå Bugt Strandenge ved Øresundskysten. Det er en serie med foreløbig 23 afsnit – men måske kommer der flere reservater til, inden serien er slut...

NIVÅ BUGT STRANDENGE

– ET KNUDEPUNKT FOR FUGLE OG FOLK

AF JØRN DYHRBERG LARSEN

Når man på Strandvejen mellem København og Helsingør kører forbi Fugleværnsfondens naturreservat Nivå Bugt Strandenge, virker området måske ikke ved første øjekast specielt iøjnefaldende. Men undersøger man

området lidt dybere, afsløres en varieret natur med den lavvandede bugt som omdrejningspunkt. Den slags er en mangelvare i Øresundsregionen, og derfor tiltrækkes der forår og efterår et væld af vadefugle,

Lille præstekrave
har fået bedre
betingelser.

Foto: Svend Nørgaard

Bugten fra luften. Foto: Kurt Gabs.

Krager er kloge. Ved Nivå Bugt Strandenge dropper de muslinger på Strandvejens hårde asfalt, så de kan komme ind til deres lækre indre. Foto: Henrik Friis.

som tager et hvil og en snack med på rejsen. Det er ikke i antal som i fx Vadehavet, men i artsvariation kan Nivå sagtens være med, og fuglene kan fra Danmarks smukkeste fugletårn på tangen, der strækker sig ud i Øresund, nydes på klos hold.

Trækfugle i vestenvind

Ud over vadefuglene, kan man i træktiden opleve et godt træk af rovfugle, traner og småfugle. Vinden skal helst være vestlig, hvilket presser de trækkende fugle ud til Øresundskysten, men det har vi heldigvis rigeligt af i Danmark. Efter pe-

rioder med vestenvind ses jævnligt suler, der fisker i bugten og lidt mindre hyppigt andre arter af havfugle, som er blevet presset ned i Øresund af vejret. Endelig bør isfuglen også nævnes – en klassisk Nivå-art, der ofte ses flyve forbi tangen og fugletårnet som et blåt lyn eller siddende i rørskovskanten, mens den spejder efter småfisk at dykke efter i det lave vand. Helt generelt kan man sige: Nivå skuffer aldrig. Der er altid noget at kigge på – året rundt.

Brændpunkt igennem historien

Tangen skulle oprindeligt i midten af 1700-tallet have været en del af en

flådehavn i striden mod arvefjenden Sverige, men byggeriet blev opgivet. I stedet blev den benyttet til udskibning af tegl produceret på Nivås teglværk fra midten af 1800-tallet, hvor København var i kraftig vækst. I 1943 fik tangen atter stor betydning, idet den fungerede som afsæt for jødiske flygtninge, som blev hjulpet til Sverige under besættelsen.

Fem lodsejere – én naturforvalter

Fugleværnsfonden kom ind i billedet i 2008, hvor man indgik en forpagtningsskifte med Den Hageske Stiftelse. Området havde da ligget

Elever fra Fredensborg
Naturskole i aktion i felten.
Foto: Hanne Havemose.

hen i en årrække og tilgroningen var begyndt, men med en ny forvaltningsplan og afgræsning blev engene atter åbnet og tilgængelige for ynglende vadefugle som vibe og lille præstekrave. Senere kom flere lods ejere med, så Fugleværnsfonden nu sammenlagt administrerer 20 hektar i et samlet naturreservat. To år senere blev fugletårnet, tegnet af Tobias Jakobsen, indviet. Fra tårnet har man et godt overblik over bugten, de rasstende og de trækkende fugle.

Byens vindue til naturen

For Fugleværnsfonden er Nivå Bugt Strandenge et vigtigt reservat. Ikke kun på grund af fuglelivet, men også som formidlingsplatform i kraft af den bynære placering. Tusindvis af mennesker kommer hvert år forbi Nivå Bugt, og dermed er der mulighed for at give dem en naturoplevelse med på vejen. Enten ved hjælp af plancher og foldere ved indgangen til tangen, men i høj grad også på de mange fugleture, som afholdes af naturvejledere og den frivillige arbejdsgruppe. I de senere år er samarbejdet med Den Hageske Stiftelse styrket og udvidet, så Fugleværnsfonden siden 2017 har afholdt ture for Nivaagaards Malerisamlings publikum. Også skoleklasser inviteres ud i naturen ved Nivå Bugt igennem et nystartet samarbejde med Fredensborg Naturskole.

Jørn Dyhrberg Larsen er naturvejleder i Fugleværnsfonden

**"Tårnenes Dag" fra
det elegante fugletårn
i Nivåbugten.**

Foto: Bo Svensmark

SEBASTIAN KLEIN

– NU OGSÅ SOM AMBASSADØR

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

Sebastian Klein har kigget på fugle siden han var syv år og lavet fjernsyn om naturen i 25 år. I dag er han en af landets største profiler indenfor naturformidling.

Når regeringen indkalder til topmøde om biodiversitet, så er det Sebastian, som Mette Frederiksen går tur med i Marienborgs have.

Men nu skal Sebastian Klein også være ambassadør – for Fugleværnsfonden.

“Det er jeg ret begejstret for”, siger ambassadøren in spe. “Fugleværnsfonden gør nemlig det helt rigtige inden for naturbeskyttelse, og det vil jeg gerne være en del af”.

Det er ofte en svær kamp at beskytte naturen, når den er ejet af personer med andre prioriteter. Der er som regel helt legitime økonomiske interesser i landbrug, skovdrift eller

jagt, som strider mod en optimal naturforvaltning til gavn for biodiversiteten. Også på offentligt ejede naturarealer er der mange hensyn til økonomi og publikums benyttelse af naturen, som konflikter med hensynet til beskyttelse. Man kan nå langt med love og regler om naturbeskyttelse, men der er en bedre metode:

“Den rene og mest effektive form for naturbeskyttelse er simpelthen at købe naturen. Det er pengenes magt for at sige det lige ud”, konstaterer Sebastian Klein.

“Hvis man ejer området, så kan man forvalte det optimalt for biodiversiteten uden at tage hensyn til andre interesser. Jeg har igennem årene støttet mange kampagner og underskriftsindsamlinger, som gik ud på at ændre noget politisk til gavn for naturen. Men jeg vil hellere støtte Fugleværnsfondens opkøb af natur, for det virker bedst”, siger Sebastian.

Fugleværnsfonden var blandt de første herhjemme til at gå målrettet efter opkøb af naturområder til gavn for fuglene. Siden er princippet blevet fulgt op af langt stærkere fonde rent økonomisk. Det gælder ikke mindst Aage V. Jensen Naturfond og de seneste år også Den Danske Naturfond, som staten har været med til at stifte.

“Men det er fedt at tænke på, at Fugleværnsfonden på den måde har

været trendsætter for naturbeskyttelsen i Danmark”, siger Sebastian.

Konkret går Sebastian Kleins opgave ud på at skabe opmærksomhed omkring en indsamling af penge til opkøb af en større del af Søgård Mose i Sønderjylland. Her har Fugleværnsfonden allerede et reser- vat, men der er nu muligheder for yderligere opkøb, hvis ellers pen- gene kan skaffes.

Hjælp Sebastian med at købe naturen tilbage

For 35 år siden blev de første par- celler i Søgård Mose skænket til Fugleværnsfonden. Siden da er naturreservatet langsomt vokset ved løbende opkøb af tilstødende par- celler. I dag forvalter fonden 22 hektar unik og sjældnen hedemosnatur.

Med bidrag fra natur- og fugleelskere er der udsigt til endnu flere hektar, så den truede naturtype kan vokse sig større og stå stærkere. Som fristed for moseper- lemorsommerfugl, hedelyng, ulvefod – og for det tilbagevendende tranepar.

Vil du være med? Hjælp Sebastian med at ‘fylde’ tranen!

Støt via netbank reg.nr. **8401** kontonr. **104 5329** (også muligt på www.fuglevaernsfonden.dk) eller Mobile Pay **90682**. Husk at skrive TRUT i kommentarfeltet.

Følg indsamlingen på www.fuglevaernsfonden.dk.

DEN GLEMTE FUGLEMALER: GRØNVOLD BLEV TIL GRONVOLD

AF HELGE RØJLE CHRISTENSEN

Den danske fuglemaler Henrik Grønvold, født i 1858 i Præstø, var en af verdens ypperste på sit felt. Han emigrerede i 1892 til London for at realisere drømmen om at kunne leve af sit talent for at tegne fugle. Det lykkedes for ham, og Henrik Grønvold illustrerede igennem årtier en lang række af de vigtigste engelsksprogede fuglebøger og de fineste ornitologiske tidsskrifter. Men rig blev han aldrig, og han savnede Danmark. Alligevel vendte han aldrig tilbage. Henrik Grønvold døde i 1940.

"Grønvolds Anseelse som Fuglemaler var uomtvistelig; det økonomiske Udbytte, han havde deraf, svarede næppe dertil; men hans Navn vil altid leve gennem hans Arbejder og regnes sammen med de bedstes indenfor det Felt, han dyrkede."

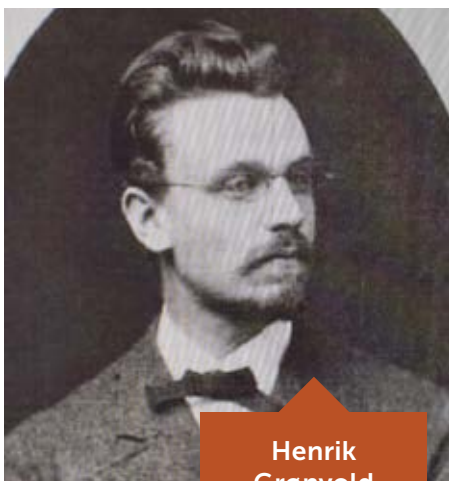
*DOF's formand Otto Helms i nekrolog 1940
i Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift.*

"Ikke blot i omfang indtog Grønvolds produktion en fremragende plads i sammenligning med andre dyremaleres; men hans fuglebilleder er så smukke og levende, at man vanskeligt blandt hans samtidige fagfæller fandt hans lige..."

*Bibliotekar Jean Anker 1948
– gengivet i Dansk Biografisk Leksikon.*

"Jeg blev meget betaget af fuglekunstnere, som kunne tegne og male i livagtige billeder. Og på den måde opdagede jeg, at en af de bedste var danskeren Henrik Grønvold".

*Feltornitolog og fuglebogssamler
Jørgen Jensen, Odense, 2021.*

**Henrik
Grønvold**

Foto: Lokalthistorisk
Arkiv, Præstø.

Henrik Grønvold: Steppehøns – fra F.B Kirkman & F.C.R Jourdan: British Birds 1930.

Henrik Grønvold:
Nordlig kasuar – fra
G.M. Mathews: The
Birds of Australia,
1910-27.

Da Otto Helms skrev nekrologen om Henrik Grønvold for over 80 år siden, forestillede han sig, at kunstnerens navn altid ville leve blandt fugleinteresserede. Det gælder også i Storbritannien. Mens Grønvold havde pengeproblemer i sin egen levetid, så er hans originale værker nu i høj kurs på britiske kunstauktioner.

Et eksempel: Henrik Grønvolds "Studies of Endangered Species" med tegninger af truede fuglearter blev i 2017 sat til salg hos auktionshuset Christie's i London til en vurdering på 10-15.000 britiske pund. Hammeren faldt ved 35.000 pund – cirka 300.000 kroner.

Men i sit fødeland er købmandssønnen fra Præstø næsten glemt, måske fordi han aldrig vendte hjem igen.

Det bør der nu rettes op på, mener feltornitologen Jørgen Jensen fra Odense, som har en samling på over 2500 fuglebøger:

“

**Hammeren faldt ved
35.000 pund – cirka
300.000 kroner**

”

"Jeg blev medlem af DOF omkring 1970, og så måtte jeg anskaffe mig en guide-bog. Den første blev Europas Fugle, og derefter fulgte flere forskellige fuglebøger. Jeg er særligt begejstret for bøger med gode tegninger eller fotos, både i sort-hvid og farve. Da jeg er lidt af en samler, forsøgte jeg at få fat i alle danske fuglebøger op til

1980. Det lykkedes mig at finde næsten alle titler ved besøg i antikvariater over hele landet. Omkring 1990 begyndte jeg så at samle fuglebøger fra Sverige og Tyskland. Senere kom England og USA med, og i dag finder jeg bøger i næsten hele verden. Jeg blev meget betaget af fuglekunstnere, som kunne tegne og male i livagtige billeder. Og på den måde opdagede jeg, at en af de bedste var danskeren Henrik Grønvold", fortæller Jørgen Jensen.

Henrik ville male fugle

Henrik Grønvold blev som nævnt født i Præstø i 1858 som søn af en succesfuld købmand, der igen var søn af en succesfuld købmand. Men den unge Grønvolds evner sendte ham altså ud på en ganske anderledes og mindre indbringende livsbane, sådan rent økonomisk.

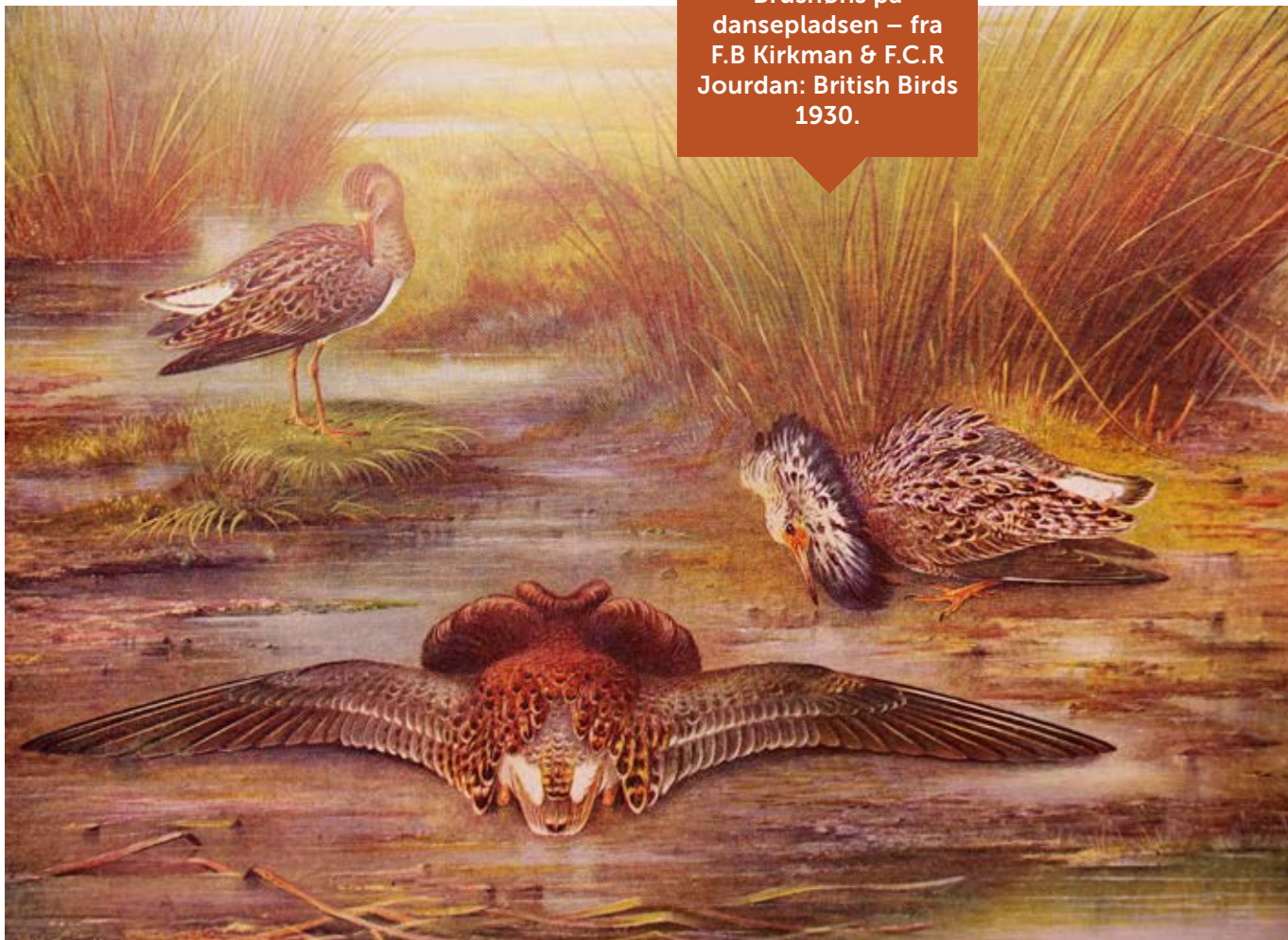
Henrik Grønvold: Savisanger – fra L. Gardiner: Rare, Vanishing & Lost British Birds, 1923.

Henrik Grønvold: Vandsanger – fra H.E. Howard: The British Warblers. A history with Problems of their Lives, 1907-14.

Henrik Grønvold:
**Brushøns på
 dansepladsen – fra
 F.B Kirkman & F.C.R
 Jourdan: British Birds
 1930.**

Så, nej – Henrik ville tilsyneladende ikke være købmand, men hvornår spirede drømmen om at blive fuglemaler?

Det ved vi ikke præcist, men nedslag i hans karriere giver et godt indblik. Efter sin præliminæreksamen kom han i lære som møbelsnedker i Næstved. Her mødte han den lokale apoteker J. Baagøe, og det har formentlig været et afgørende møde for den unge Henriks fremtid. Baagøe var nemlig en ivrig jæger og meget fugleinteresseret. Han udgav en bog om Næstvedegnens Fugle, som den unge Grønvold var med til at illustrere. Her nærmedes drømmen.

Næste destination i Grønvolds færd mod berømmelse som Grønvold blev København. I 1880 startede han en uddannelse som maskintegner på Teknisk Skole og samtidig arbejdede han som modelsnedker på skibsværftet Burmeister & Wain. Senere fik han job som tegner hos møllebygger Nielsen på Nørrebro og på Tøjhuset.

Alt det var der ikke så meget fugl i – men som Otto Helms skriver i nekrologen om Grønvold:

”Hans Lyst og Higen var at tegne og male fugle. De første Fugletegninger fra hans haand, som blev offentliggjorte, kom i 1888; det var Afbildninger af nytilkomne Arter til Danmarks Fauna, tegnede som Supplementstavle til Kjærbøllings Fugleværk”.

“

*...det var dengang udsigtsløst
 at skaffe sig et levebrød som
 fugletegner i Danmark*

”

Drømmen går i opfyldelse

Nu var Henrik Grønvolds evner for alvor opdaget af landets førende ornitologer, men det var dengang udsigtsløst at skaffe

Henrik Grønvold: Gulhovedet gul vipstjert – fra British Museum (Natural History): British Birds, Summer Visitors, 1924-25.

sig et levebrød som fugletegner i Danmark. Ergo måtte han emigrere for at forfølge drømmen.

Med støtte fra zoologen Herluf Winge på Zoologisk Museum i København fik Grønvold i 1892 en stilling som præparator på British Museum i London. Det gik især ud på at præparere og skelettere mindre krybdyr – ”et Arbejde, der ikke tilfreds-stillede ham synderligt, men bragte ham i Forbindelse med en Del af de kendte engelske Ornithologer, saaledes at han efter faa Aars Forløb kune opgive stillingen på Museet og kaste sig over Tegning og Maling af Fugle”, skriver Otto Helms.

Købmandssønnen fra Præstø havde nået sine drømmes mål. Igennem et halvt århundrede tegnede og malede han fugle til tidens førende ornitologiske bøger og tidsskrifter, og målt på de samlede værker fremstår Grønvold formentlig fortsat som en af den ornitologiske verdenshistories mest produktive illustratører.

”Grønvolds Styrke som Fuglemaler var den omhyggelige, minutiøse og teknisk fuldkomne Gengivelse af Fugle (...) man

ser saa at sige aldrig et mindre vellykket Billede fra hans Haand, mens hans Arbejde tog også Tid”, skriver Helms i nekrologen fra 1940.

Han vendte aldrig hjem

Ved siden af sin karriere fik Henrik Grønvold også familie. Han blev gift i London i 1895 med svenskfødte Josefine Wilhelmine Maria Hillström og sammen fik de datteren Elsa, som havde arvet Grønvolds evner og selv blev en dygtig portrætmaler.

Men som Hans Christian Thomsen skriver i en artikel i Præstø Lokalhistories blad i 2015:

”Henrik Grønvold døde i England uden nogensinde at have været tilbage i Danmark. Det kan man naturligvis undre sig over. Hans mor døde, da han var syv år og hans far, da han var 16 år. Henrik blev altså forældreløs i en ung alder. Så måske havde han ikke så meget at vende tilbage til”.

Otto Helms mødte Grønvold ved en ornitologisk kongres i Berlin i 1910, 18 år efter han havde forladt København - ”og tilbragte yderst fornøjelige dage med ham – vi aftalte,

Henrik Grønvold:
Blåmejse-racer fra De
Kanariske Øer – fra
IBIS, The Journal of
British Ornithologist's
Union, ca. 1920.

“
*måske havde han ikke så
meget at vende tilbage til*
”

at han skulde samle nogle af sine
Arbejder og sende dem til Danmark,
hvor de skulde forevises i ornitholo-
gisk forening; det naaedes aldrig.”

Ifølge Helms, så var Grønvold ikke
tilfreds med tilværelsen i London på
trods af sin professionelle succes:

“Han længtes altid efter Danmark,
som han aldrig naaede at gense,
snart fordi han mente ikke at have
Raad til Rejsen, snart fordi han var
for travlt beskæftiget med Arbejde.”

Grønvold skriver selv i et brev til
Helms:

“selv om Fortjenesten ikke er glim-
rende, er jeg nu snart kendt af de
fleste af vor Jords Ornithologer”.

Om Henrik Grønvold havde været
mere kendt i Danmark i dag, hvis han
var vendt tilbage. Det kan man kun
gisne om. Men nu har han fået en
velfortjent omtale i dette blad – og
nyd hans billeder på disse sider.

NATUR BUTIKKEN

En oplevelse af
uovertruffen
intensitet – en
fornemmelse af at
være ét naturen!

SWAROVSKI
OPTIK

NL-Familien har fået vokseværk

Takket være den perfekte sammensætning af et enormt, innovativt synsfelt med knapt synlige kanter og banebrydende design åbner den nye NL Pure op for en helt ny observationsdimension.

NL Pure 32 leverer den fremragende billedkvalitet og det suveræne design, man kender fra NL-kikkerten, i et kompakt letvægtsdesign.

Det gør den til det perfekte valg for fuglekiggere og friluftsentusiaster, der er på udkig efter et lettere alternativ til storebroren, NL Pure 42.

Den nye farve skaber også et særligt blikfang. Ud over den traditionelle grønne farve fås NL Pure 32 i "Burnt Orange".

—

NL Pure 8x32

Pris kr. 18.100,-

Medlemspris kr. 17.195,-

NL Pure 10x32

Pris kr. 18.400,-

Medlemspris kr. 17.480,-

**Mursejler
får bid.**

Foto: John Larsen

HJÆLP MURSEJLERNE!

AF JESPER TOFT

Mursejlere gøres hjemløse af klimavenligt byggeri og lukkede kirketårne. Men DOF-projektet "Hjælp mursejlerne" sætter kasser op til de skrigende sommergæster i København.

På Katrinedal skole i Vanløse er der opsat seks redekasser til mursejlere højt oppe under tagudhænget, et perfekt sted for mursejlere, der gerne yngler højt oppe. Tagudhænget beskytter redekassen mod regn og overophedning. Skolen er valgt, dels fordi der var konstateret ynglende mursejlere i nærheden, dels for at inspirere elever, lærere og forældre til at søge viden om mursejlerne.

I uKirke – ungdomskirken på Vesterbro - er der opsat 18 redekasser inde i kirketårnet på lamellerne, så flyvehullet er næsten usynligt udefra. Kirketårne er perfekte steder for mursejlere, der helt naturligt føler sig draget af høje tårne, da det oprindeligt er en klippefugl. Mursejlerne har tidligere været en karakterfugl for kirketårne, men det er de ikke længere, da kirker i stor stil har lukket af for alle fugle inkl. mursejlerne i tårnene.

Projekt siden 2017

Redekasserne på skolen og i kirken er resultat af projektet "Hjælp mursejlerne", som så dagens lys i 2017, hvor sitet mursejlerne.dk blev lanceret for at bevare og øge mursejlernes redepladser. Et led heri var at opsætte redekasser som erstatning for de redepladser, som hvert år forsvinder på grund

Der sættes kasser op på Katrinedal Skole.
Foto: Jesper Toft.

af (energi)renoveringer og nedrivninger. Projektet fik så at sige luft under vingerne, da DOF København i 2020 afsatte en pulje til opsætning af redekasser. Det gjorde det muligt at opsætte redekasser i større stil på udvalgte skoler, vandtårne og kirker.

Projektet "Hjælp mursejlerne" er et pionerprojekt uden tidligere danske erfaringer at bygge på. Det var derfor oplagt at tage udgangspunkt i de bedste udenlandske erfaringer:

- Redekasserne blev designet efter en model, der er gode erfaringer med rundt om i Europa og med et ovalt flyvehul på 2,8 x 6,5 cm.
- I alle redekasser blev der indlagt en redeskål for at sikre æggene mod at trille ud af

reden samt dun for at hjælpe mursejlerne mest muligt.

- Redekasserne blev monteret på store bygninger, hvor der yngede mursejlere i nærheden, og hvor chancerne for yngle-succes derfor er størst.
- Der blev opsat mindst seks redekasser på hver bygning og gerne flere som i kirketårnene. Mursejlerne er sociale og vil derfor gerne bo sammen i en bygning uden, at de dog kan betegnes som en egentlig kolonifugl.

I 2020 opsatte vi redekasser på otte skoler, et vandtårn og tre kirker for pengene fra DOF-København. Redekasserne har bidraget til at øge antallet af redepladser, som der er et akut behov for, så arten kan overleve i fremtiden. Opsætning af redekasser

uKirke på Vesterbro, hvor projektet har hængt kasser op inde i tårnet.
Foto: Jesper Toft.

Kasserne inde i kirketårnet. Foto: Jesper Toft.

er kun en af mulighederne for at hjælpe mursejlerne, da de i mange tilfælde erstatter tabte redepladser. Læs om de andre muligheder i pjecen "Byggeri og mursejlere".

Hvorfor hjælpe mursejlere?

For di mursejlerne er rødlistet som næsten truet. Tilbagegangen de seneste 10 år ligger på ca. 35 % ifølge DOF og alt tyder på, at denne tendens vil blive forstærket de kommende år. Det skyldes, at mange bygninger står foran en (energi)renovering, hvor der ikke bliver plads til mursejlerne, fordi der bygges tæt i klimaets navn. Det samme gør sig gældende for nybyggeri. Mangel på redepladser er en af hovedårsagerne til tilbagegangen. Bygningerne udgør i dag urbane økosystemer, som ikke har en naturlig ækvivalent. Bygningerne er således den eneste habitat for mursejlerne.

Derfor er energieffektive renoveringer som f.eks. udvendig isolering af facader og udskiftning af tag ekstremt ambivalente bæredygtighedsmæssigt set: De mindsker energiforbruget, men ødelægger samtidig levesteder for mursejlere og andre dyrearter, der lever i og på bygningerne som f.eks. gråspurv, allike, husrødstjert, bysvale og flagermus. Det gælder også for bæredygtigt byggeri/svanemærket byggeri. Her kunne det forventes, at bæredygtigt byggeri helt naturligt ville fastholde/skabe redepladser i og på bygningerne til truede dyr som f.eks. mursejlere, men sådan er det ikke! Planlagt rigtigt er det ellers en billig løsning, der skaber stor værdi for biodiversiteten i byerne og samtidig gør luftrummet levende.

Det er en katastrofe både for de fugle, der yngler i og på bygningerne og for mennesker: Fugle udgør en central del af vor naturopfattelse på grund af deres synlighed/hørbarhed i byerne, og det gør erfaringsmæssigt mennesker glade, hvis de oplever/hører mange fugle i nærområdet.

**En skrigende
flok over tagene.**

Foto: John Larsen

Find mursejlerens redepladser

I DOFbasen er der ikke registreret mange ynglefund af mursejlere. Ynglefund er vital viden for at få en positiv dialog i gang med en bygherre, der ofte ikke har den viden før byggeriets start. Kig derfor efter mursejlere og indtast dine fund - gerne ynglefund - i DOFbasen med angivelse af præcis lokalitet. Gå langs en udvalgt rute - bedst fra 1/2 time før solopgang til to timer efter eller fra to timer før til 1/2 time efter solnedgang og bedst under gode vejrforhold - ingen regn og roligt vejr med vind på højst otte m/s.

Her flyver mursejlerne rundt mellem tagene i flokke, hvor ca. 2/3 er ynglende mursejlere og ca. 1/3 er unge mursejlere.

Jesper Toft er aktiv i projektet "Hjælp mursejlerne".

Links:

Byggeri og mursejlere: <https://mursejlerne.dk/byggeri-og-mursejlere/>
Facebook: Hjælp mursejlerne! <https://www.facebook.com/groups/385052545342698>

**Ung mursejler
får sig en tår.**

Foto: John Larsen

MIN SIDE

Min Side er DOF's tilbud til dig som er medlem og som ønsker at modtage nyhedsbreve og anden information, der handler om præcis det, du finder interessant. Vel at mærke indenfor for DOF's verden af fugle og natur.

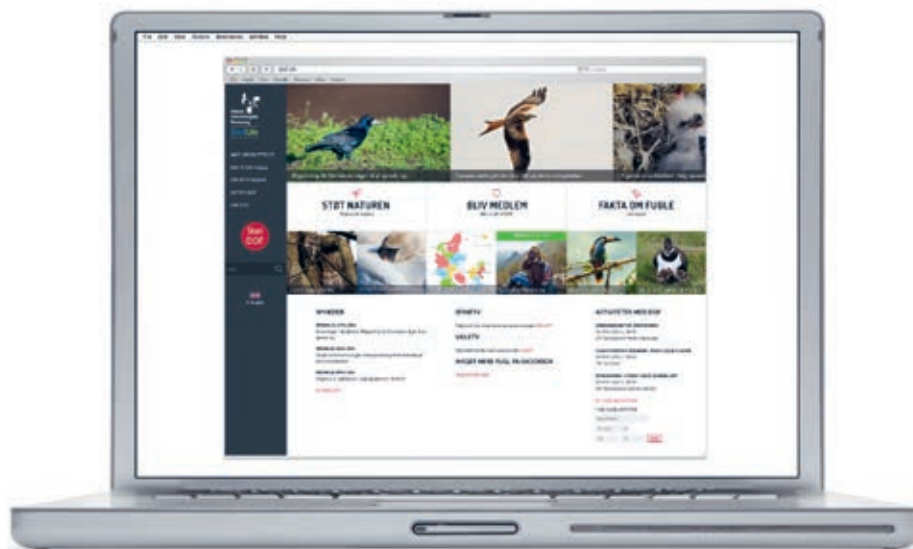
SÅDAN KOMMER DU I GANG

For at komme i gang, skal du blot besøge **Min Side** på www.minside.dof.dk. Hvis du allerede er medlem, har du tidligere modtaget en mail fra os, der indeholder et link du skal bruge første gang du logger ind.

På **Min Side** kan du afkrydse interessefelter, som for eksempel "Børn og unge", "Feltornitologi og -projekter" og "Fugle i haven". Vi bruger interessefelterne til at målrette den information, vi sender til dig. Husk også at tilføje din e-mailadresse, som vi bruger til at sende dig nyhedsbreve og information.

HJÆLP

Du kan se en video-introduktion til **Min Side** på www.dof.dk/om-dof/min-side, ved at klikke på den røde boks øverst i højre hjørne. Hvis du har spørgsmål eller behøver hjælp til **Min Side**, kan vi kontaktes på dof@dof.dk eller telefon: 3328 3800.

Dansk Ornitologisk Forening

Vesterbrogade 140 1620 København V

Tlf. +45 33 28 38 00 (hverdage 11-15) www.dof.dk

NATUR BUTIKKEN

JACK WOLFSKIN LAKESIDE SAFARI JAKKE OG LAKESIDE BUKS

Denne slidstærke, vandafvisende LAKESIDE jakke med 4 lommer, og LAKESIDE BUKSER er lavet af et meget specielt stof. FUNCTION 65 ANTI-MOSQUITO UV, dette lette, robuste stof har en meget tæt vævning, der gør det umuligt for myg at bide igennem, og har desuden en UV-beskyttelsesfaktor på 40+ mod solen. Er vindtæt og vandafvisende. Når du rejser i tropiske områder, er myg ikke kun irriterende, de kan også overføre farlige sygdomme. Med behøver du ikke bekymre dig om dem.

—
Pris jakke kr. 1.499,-, buks kr. 799,-

Medlemspris jakke kr.1.199,-, buks kr. 599,-

Jack Wolfskin Rocky Path LT san

En virkelig komfortabel sandal specialfremstillet til vandring. Med en stærk læderoverdel og justerbar velcro-luk giver denne sandal en perfekt pasform. Slidstærk sål med støddabsorberende EVA-mellemsål gør den yderst behagelig at have på.

—
Pris kr. 799,-

Medlemspris kr. 639,-

Tjek det store udvalg af
Jack Wolfskin på
naturbutikken.dk

Foto: Leif Novrup

Glæd
dig sammen
med os!

TAG PÅ SENIORTURE MED DOF

Glæd dig sammen med os! Tag på ture for pensionister, efterlønsmodtagere og alle andre med hverdage til rådighed.

Kom med på de mange ture, som arrangeres specielt for seniorer. Mød jævnaldrende, glæd dig over naturen og fuglelivet på alle tider af året. Du behøver ikke være ekspert for at deltage!

På de kommende sider her i bladet kan du finde seniorture under følgende lokalafdelinger:

DOF Nordvestjylland, DOF Vestjylland, DOF Østjylland, og DOF København.

Dansk
Ornitologisk
Forening

BirdLife
DANMARK

Grundet Covid-19 gælder for alle arrangementer, at man bør holde sig orienteret omkring eventuelle ændringer, aflysninger eller krav om tilmelding på lokalafdelingernes hjemmeside.

DOF BORNHOLM

KONTAKT

Formand: Carsten Andersen,
Mail: bornholm@dof.dk,
Tlf: 23 44 02 56,
bornholm@dof.dk

TURE

Månedstur – den første søndag i hver måned kl. 10 på datoerne 6/6, 4/7 og 1/8. P-plads ved Koldekilde/Segenvej/Almindingsvej i Almindingen. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

Natravnen i Paradisbakkerne lør. 29/5 kl. 21-23. Plantagevej (over for nr. 37, 3751 Østermarie) på vestsiden af Paradisbakkerne, hvor Lindsvej udmunder i Plantagevej. Vi lytter efter skovsneppe og natravn og hører om natravns historie på Bornholm. Turledere: Henriette Tøttrup Hansen (tlf. 24605089) og Mogens T. Kofod (tlf. 21755002).

Fuglenes Dag søn. 30/5 kl. 10-14. Eilif S. Bendtsen vil bemande fugleterrassen ved Udkæret, Springbakkevejen 9, 3720 Aakirkeby. Der kan være rigtig mange fugle på lokaliteten. Alle er velkomne. Det er helt gratis at deltage. Turleder: Eilif S. Bendtsen (tlf. 23488004).

De 4 årstider i Svartingedalen lør. 12/6 kl. 6.30-9.30. Åhalsegård, Kirkedalsvej 25, Rutsker, 3790 Hasle. Den 3. af 4 årstidsture i Fugleværnsfondens nye reservat. Medbring lidt at spise og drikke. Turledere: Klaus Hermansen (tlf. 42256873) og John Holm (tlf. 28667749).

Vadefugletur Dueodde – Bro Odde lør. 17/7 kl. 7.30-10. P-plads ved kiosken på Fyrvejen, Dueodde (Fyrvejen 2B, 3730 Nexø). Vi går langs stranden på udkig efter specielt vadefugle. Turledere: Klaus Hermansen (tlf. 42256873) og Mogens Kofod.

Trækgæster omkring Arnager søn. 15/8 kl. 15-18. Arnager Havn. Vi ser på fugle ved havnen, i Rønne Plantage og i området ved lufthavnen, altså en bred vifte af kystfugle, skovfugle og det åbne lands fugle. Turledere: Carsten Andersen (tlf. 23440256) og Hanne Tøttrup (tlf. 20270158).

DOF KØBENHAVN

KONTAKT

Mail: kbh.kontakt@dof.dk
Web: www.dofkbh.dk

GRÅGÆSSENE

TURE

KONTAKT

Jan Chr. Mollerup. Tlf: 40 50 84 87.
Mail: f.mollerup@mail.dk

Bustur til Møn ons. 2/6 kl. 7-17. Vi mødes ved Ballerup Rådhus og kører efter opsamling på pendlerparkeringspladsen ved afkørsel 31a/Solrød Syd til Jydejet på Møn inden vi kører til slambassinene og Nyord. Maks. 32 deltagere. Indbetal kr. 305,00 på reg.nr. 8401 konto 1190869, DOF København, Seniorudvalget senest den 15/4.

Efter den 10/5 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487, f.mollerup@mail.dk). Husk ved tilmelding at anføre hvis ikke du stiger på i Ballerup.

Sæsonafslutning – bustur til Stevns ons. 16/6 kl. 7-17. Vi mødes ved Ballerup Rådhus og kører efter opsamling på pendlerparkeringspladsen ved afkørsel 31a/Solrød Syd til Vemmetofte Strand inden vi sætter kurs mod Stevns Fyr. Turen er endnu ikke prissat og annonceres først rigtigt i næste nummer af Grågåsene. Kontakt: Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487, f.mollerup@mail.dk).

Tur i egne biler til Stauings Ø ons. 4/8 kl. 8-14. P-plads ved Jersie Strandpark. Efter fuglekiggeriet er der mulighed for en tur i bølgen blå i forbindelse med frokosten – så husk badetøj. Kontakt Pamela Bartholomeusz (tlf. 24824345) hvis du har brug for kørelejlighed.

Bustur til Sydvestsjælland 25/8 kl. 7-17. Ballerup Rådhus og kører efter opsamling på pendlerparkeringspladsen ved afkørsel 31a/Solrød Syd. Maks. 32 deltagere. Indbetal kr. 310,00 på reg.nr. 8401 konto 1190869, DOF København, Seniorudvalget senest den 1/7. Efter den 1/8 kan du forhøre dig om evt. restpladser hos Jan Chr. Mollerup (tlf. 40508487, f.mollerup@mail.dk). Husk ved tilmelding at anføre hvis ikke du stiger på i Ballerup.

DOF KØGE

KONTAKT

Web: www.dofkoeg.dk

DOF STORSTRØM

KONTAKT

Formand: Bo Kayser tlf. 51 34 62 78,
kontakt@dofstor.dk
Web: www.dofstor.dk

TURE

Skumringstur ved Maribosøerne lør. 29/5 kl. 21-23. Frilandsmuseet, Meinckesvej 5, 4930 Maribo. Skumringstur gennem Kidnakken til Naturskolen. Chance for skovsneppe, natugle og måske savisinger, desuden flagermus. Kontakt: Uffe B. Nielsen (tlf. 23236821).

Fuglestemmetur Fensmark søn. 30/5 kl. 9-13. P-plads ved Holmegårdshallen, Glasværkvej 1, Fensmark, 4687 Holmegård. Lær de almindeligste fuglestemmer at kende. Især for børn i følge med voksne og for begyndere. Maksimalt 15 deltagere. Husk kikkert og gerne fuglebog. Tilmelding til Finn Jensen (tlf. 30456808).

Fuglestemmetur Fensmark lør. 12/6 kl. 9-13. P-plads ved Holmegårdshallen, Glasværkvej 1, Fensmark, 4687 Holmegård. Lær de almindeligste fuglestemmer at kende. Især for børn i følge med voksne og for begyndere. Maksimalt 15 deltagere. Husk kikkert og gerne fuglebog. Tilmelding til Finn Jensen (tlf. 30456808).

Højmosetur i Horreby Lyng søn. 20/6 kl. 10-13. Lyngvejen 9, 4800 Nykøbing F. I Horrebys nordlige udkant køres ad Lyngvejen, og derefter finder man P-pladsen for enden af Spangvej i mosens sydlige udkant. Vi ser på mosens specielle flora og fauna. Kontakt: Hans Lind (tlf. 61671843, hans.lind4874@gmail.com).

Hannenov Skov, Borremosen og Lister Lyng søn. 18/6 kl. 10-13. P-plads ved T-krydset mellem Virketvej og Hannenovvej. Vi ser på sommerens fugle. Kontakt: Benny Steinmejer (tlf. 25143939).

Fladet og Kalløgrå søn. 25/7 kl. 7-10. P-plads ved Fladet. Strygervej 8, 4990 Saksøbing. Vi mødes ved Fladet og

ser på fugle fra tårnet. Derefter kører vi hen til Kalløgrå og går rundt i det spændende område. Kontakt: René Christensen (tlf. 25782403).

Vadefugle på Ulvshale Nordstrand søn. 8/8 kl. 7-12. P-plads øst for Camping Ulvshale Strand, Ulvshalevej 236, 4780 Stege. Vi går langs Ulvshale Nordstrand til Mågenakken og håber på et bredt udsnit af rastende og trækkende vadere, måger, ternere og svømmefugle. Kontakt: Per Schiermacker-Hansen (tlf. 23499530, psh.moen@gmail.com).

Vadefugle på Avnø tirs. 10/8 kl. 9-12. Avnø Naturcenter, Flyvervej 40, 4750 Lundby. Vadefuglenes træk er i fuld gang. Kontakt: Bo Kayser (tlf. 5134 6278, bo.kayser@gmail.com).

DOF FYN

KONTAKT

Formand: Henrik Kalckar Hansen.
Tlf: 30 70 90 38.
Mail: kalckar@webspeed.dk
Web: www.doffyn.dk

TURE

Æbelø søn. 6/6. Tilmelding til turleder Jens Bækkelund (tlf. 23926095) for at høre mere om mødetid og -sted.

Bøjden Nor søn. 22/8 kl. 10-13. Tilmelding til turleder Gunner Jørgensen (tlf. 30324920) der vil meddele mødested.

DOF SØNDERJYLLAND

KONTAKT

Formand: Gert Fahlberg
Mail: gert.fahlberg@bbsyd.dk
www.dof-syd.dk

TURE

Morgentur i Gråsten Slotspark ons. 26/5 kl. 7-10. P-plads ved Felstedvej Vi ser på fuglene ved Slotssøen og i parken. Turleder: Preben Jensen (tlf. 22266925).

Gå til Fugl tur Margrethe Sø i Gråsten skovene tors. 27/5 kl. 10:30-13. P-plads Egedam 7, 6300 Gråsten. Vi går en tur i varierede biotoper og observerer fugle: udseende, sang, flugt. Alle bidrager og vi tæller, hvor mange arter vi ser. Turledere: Gerda Bladt og Helle Regitze Boesen (tlf. 40781620).

Natravnetur lør. 29/5 kl. 22-24. P-plads ved Bygma, Nørre Skærbækvej 61, Skærbæk. Turleder: Inger Sønnichsen (tlf. 23629934).

Mjels Sø og Bundsø søn. 30/5 kl. 9-12. P-plads ved pumpehuset ved Mjels Sø. Sorthalset lappedykker er set de sidste år. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 30208456).

Frøset Plantage tirs. 8/6 kl. 19:30-22:30. P-pladsen nord for Frøsevejlejen. Tag lejrvejen ind fra Fårhus. Vi vil prøve at finde natravnen sidst på turen. Inden da skulle vi gerne have fået skovsanger, hedelærke, sortstrubet bynkefugl. Klaus Bo Jensen (tlf. 50943363).

Margrethe Søen tors. 5/8 kl. 9-11:30. P-plads ved skovkanten nær Margrethe Søen, indkørsel fra Felstedvej ca. 2-3 km fra slottet i Gråsten. Vi kigger på skovens og søens fugleliv. Turleder: Lars P. Hansen (tlf. 40876244).

Aftentur til Trillen tirs. 10/8 kl. 19-21. P-plads lige før Høruphav. Vi kigger efter vadefugle, ænder, gæs mm. Turleder: Kaj Abildgaard (tlf. 30208456).

Vidåslusen ved Det Fremskudte Dige og Rickelsbüller Kog lør. 14/8 kl. 9-12. P-plads ved Vidåslusen ved Det Fremskudte Dige (husk pas). Vi vil se på vadefugle, ænder, ternere, småfugle, hejrer og rovfugle. Turleder: Peter Kjer (tlf. 61150707).

Oldenor, Bundsø og Mjels Sø lør. 21/8 kl. 9-12. P-plads ved pumpehuset ved Mjels Sø. Vi vil besøge alle 3 søer. Turleder: Gabor Graehn (tlf. 427204409).

DOF SYDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Karin Gustausen.
tlf. 28 25 87 86,
mail kgustausen@gmail.com.
Ture: Kim Mogensen,
Tlf. 40 59 22 44,
7200grind@gmail.com
Se også www.dofsydvest.dk

TURE

Gram å, Slotssøen og Lunden lør. 17/4 kl. 8-13. P-plads ved Østervej 1A, 6510 Gram. Turlleder: Kim Mogensen (tlf. 40592244, 7200grind@gmail.com).

Sneum Engsø tirs. 18/5 kl. 18.30-21. P-plads ved Sneum Engsø. Turlleder: Kim Mogensen (tlf. 40592244, 7200grind@gmail.com).

Vorsø i Horsens Fjord lør.

12/6 kl. 7.30-16. P-plads ved Hovedbiblioteket, Nørregade 19, 6700 Esbjerg kl. 7.30. Max 20 deltagere (Fortrinsvis for medlemmer af DOF Sydvestjylland). Tiderne bliver evt. ændret få dage inden. Turlleder: Sven Bødker og Karin Gustausen (tlf. 40621370, 99procentabe@gmail.com).

Aften ved Filsø man. 9/8

kl. 18-20. P-plads, Filsøvej 30, 6854 Henne. Turlleder: Sven Bødker og Karin Gustausen (tlf. 40621370, 99procentabe@gmail.com).

DOF SYDØSTJYLLAND

KONTAKT

Peter Damgaard, Tangmosevej 9
8740 Brædstrup, tlf: 21 56 54 42
mail: pagddam@msn.com
Web: dof-sydostjylland.dk

Ung dværgfalk.

Foto: Henrik
Hougaard Larsen

DOF VESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Lars Holm Hansen.
Tlf: 22 96 13 17.
Mail: formand@dofvestjylland.dk
Ture: Poul Krag. Tlf: 22 36 02 36.
Mail: poukrag@tdcadsl.dk
Web: www.dofvestjylland.dk

TURE

Fuglenes Dag søn. 30/5. På hjemmesiden www.dofvestjylland.dk kan finde oplysning om steder og tidspunkt for de enkelte arrangementer.

Skestorke og vadefugle i Skjern Enge

tirs. 6/7 kl. 10-12. Fugleskjulet ved vejen mellem Skjern og Lønborg. Turlleder: Marianne Linnemann (tlf. 20145010, linnemann.marianne@gmail.com) og Tage Madsen. Arrangør: DOF-Vestjylland og DN Ringkøbing-Skjern

GRÅSPURVENE

Specielt for
SENIORE

KONTAKT

Peder J. Pedersen.
Tlf: 97 46 84 81/23 67 88 75.
Mail: seniorture@dofvestjylland.dk

TURE

Natravne i Nørlund Plantage tirs.

22/6 kl. 20. Harrild Naturcenter. Før mørket sænker sig, vil vi gå en "kulturtur" langs engvandingskanalerne og kigge på den restaurerede akvædukt. Efter kaffe/the kører vi nordpå til Nørlund Plantage og går ind på natravns matrikelnummer. Turlleder: Bo Daugaard (tlf. 23115341).

Heldagstur til Lille Vildmose ons.

18/8 kl. 8-17. Sevel kirke kl. 8. Alternativ mødested: Det nye høje brandtårn ved indkørslen til Hegnsvej, 9280 Storvorde kl. 10. Vi vil besøge mosen for først og fremmest at se kongeørnene. Derefter Birkesø og fugletårnet ved Tofte Sø. Turen foregår i privatbiler (samkørsel fra Sevel kirke). Turlleder: Leif Novrup (tlf. 97448301, 23315601, leifnovrup@pc.dk).

DOF ØSTJYLLAND

KONTAKT

Ole Bøgh Vinther, Tlf: 25 15 23 25.
Email: olebvinther@gmail.com
Web: www.dofoj.dk

TURE

Ture i juni, juli, august: Følg med på hjemmesiden, eller tilmeld dig e-mail gruppen her, nederst på siden: dofoj.dk/graakragerne

GRÅKRAGERNE

Specielt for SENIORE

TURE

Hjarnø tors. 20/5 kl. 8.30. P-plads ved E45 afkørsel 55 Horsens Nord. Vi mødes på parkeringspladsen ved motorvejen og samler os i så absolut få biler som muligt, afhængigt af Corona situationen. Derefter tager vi færgen over til Hjarnø og parkerer ved kirken, hvor vi går ned til stranden og ud til Odde. Derefter kører vi ud til østkysten, hvorfra vi går langs stranden op til tangen og lagunen på nordsiden af øen. Sidst kører vi ud til den nordvestlige ende af øen. Prisen for færgen er 25 kr. pr. voksen, 20 kr. pr. pensionist (65 år) og 35 kr. pr. bil uden fører. Tilmelding nødvendig – nærmere følger på dofoj.dk

FUGLEPIGERNE

Specielt for KVINDER

TURE

Uldum Kær lør. 5/6 kl. 18-22. I svinget på Kærvej. Kør til venstre midt i byen Uldum og følg Kærvej. En plankesti fører os ind igennem et større pilekrat over Gudenåen og til verdens ende. Her yngler sydlig fyremejse, nattergal, sydlig blåhals, og en sværm af sangere. Siv, græshoppe, rørspruv, o.s.v. hele det store fuglekor, håber vi at kunne hører på denne tidlige sommeraften. Turleder: Rikke Rørbech (tlf. 22249850) og Inge Olesen (tlf. 61165776).

Den nordtyske del af vadehavet og Helgoland fra fre. 18/6 til søn. 20/6. Betinget af at grænserne åbnes. Program udarbejdes senere. Turleder: Rikke Rørbech og Inger Klit.

LAD DANMARKS FUGLE ARVE
EN RIG NATUR

Foto: Grå fluesnapper af Allan Gudlio Nielsen

SKRIV TESTAMENTE TIL FUGLEVÆRNSFONDEN

I Fugleværnsfonden skaber vi åndehuller i en stadig mere trængt natur. Takket være generøs økonomisk hjælp ejer og forvalter Fugleværnsfonden i dag 23 naturområder i Danmark. Dit bidrag har derfor stor værdi. Et bidrag eller en arv - uanset størrelse - er en gave, som omsættes til mere natur. For fugle, for folk og for fremtiden.

VIL DU VIDE MERE? Se www.fuglevaernsfonden.dk/testamente eller ring på tlf. 3328 3839
Du kan også støtte her og nu på Mobile Pay 90682

Fugleværnsfonden

DOF NORDVESTJYLLAND

KONTAKT

Formand: Poul Hald Mortensen
Tlf: 20 12 20 85.
Mail: poulhaldm@gmail.com
Ture: Martin Høj Hansen.
Tlf: 87 51 41 52.
Mail: martin.hoj.hansen@gmail.com
Web: dof-nordvestjylland.dk

MØDER

Generalforsamling ons. 9/6 kl. 18.30-21.30. Aktivitetscenter Ny Skivehus, Odgaardsvej 15A, 7800 Skive. Efter en let anretning holder vi generalforsamling 2021 med dagsorden efter vedtægterne.

DOF's trækfuglekursus tirs. 10/8 kl. 19-21. Hovedbiblioteket, Vesterbrogade 15, 8800 Viborg. Har du lyst til at lære mere om efterårets fugle ved vore søer og kyster? Eller

trænger du til at få genopfrisket nogle feltkendetegn? Så er dette kursus noget for dig! Tilmelding: Martin Høj Hansen (martin.hoj.hansen@gmail.com).

TURE

Fuglenes Dag ved Hald Sø søn. 30/5 kl. 6-9. P-plads ved laden, Hald Hovedgaard. Lige nu, og især om morgenen, synger fuglene på livet løs. Trækfuglene er kommet tilbage fra vinterkvartererne og er i fuld gang med ynglesæsonen. Turen er for alle. Turleder: Villy Lauritsen (tlf. 29436803).

Fiskeørne ved Kølsen Enge søn. 28/8 kl. 9-11.30. P-plads for enden af Brunbankevej nord for Kølsen. Fiskeørnene fisker ofte her i august måned, og vi håber på, at de også vil være der denne dag. Vadere, ænder og småfuglene vil forhåbentlig også glæde os med deres tilstedeværelse. Turleder: Martin Høj Hansen (tlf. 87514152).

GRÅMEJSERNE

Specielt for SENIORE

TURE

Nattergaletur i Skive Ådal ons. 26/5 kl. 19-22. P-plads ved Vor Frue Kirke, Frederiksdal Alle 1B, 7800 Skive. Vi vil gå rundt i området og lytte til fuglenes sange, samt få gode huskereglere til, hvordan vi kan lære de forskellige fuglesanges særpræg. Nattergalens smukke sang satser vi på at høre flere steder i ådalen. Turledere: Verner V. Hansen (tlf. 24219979) og Anni Ooppelstrup (tlf. 28931072).

De nordlige Vejler og Bulbjerg tors. 17/6 kl. 8-13. Kærupholmskjulet (kogleaksskjulet), Fjordvej 23, 7741 Frøstrup. Ved Kærupholmskjulet håber vi på spændende terner, lapedykkere, ænder, rovfugle mm, og bagefter kører vi videre til Han Vejle-skjulet, hvor vi kigger efter skægmejsse, blåhals, vandrikse og rørdrum. Herefter går turen til Bulbjerg, hvor vi bl.a. vil studere Danmarks eneste ride-koloni. Nær Bulbjerg er der også mulighed for sortstrubet bynkefugl og rødrygget tornskade. Turleder: Hans Dahlgaard (tlf. 26326160).

Rosborg Sø, Finderup Øvelsesterræn tors. 8/7 kl. 9-13. Holstebrovej 173, Mønsted, 8800 Viborg. Vi mødes ved Holstebrovej 173. Her starter vi en vandretur ad den blå rute på Finderup Øvelsesterræn rundt om Rosborg Sø. Vi har mulighed for at høre trompetrende traner, hedelærker og tikkende dobbeltbekkasiner. Turleder: Anni Ooppelstrup (tlf. 28931072).

DOF NORDJYLLAND

KONTAKT

Peter Lund Kristensen. Tlf. 21 46 10 81.
Mail peterlundkristensen@gmail.com.

Skovtur med kikkert.

Foto: Sanne Busk

Ture med Fugleværnsfonden

VIGTIGT! Fugleværnsfonden følger myndighedernes anvisninger i forbindelse med COVID-19. Så hold øje med eventuelle ændringer på www.fuglevaernsfonden.dk ved de enkelte ture. Indtil videre afholdes de uden tilmelding, men det kan blive relevant. Også i sidste øjeblik!

Nivå Bugt Strandenge (1)

Fuglestemmer - onsdag 12. maj kl. 10
Fuglenes Dag - søndag 30. maj kl. 10
Formiddagstur - torsdag 10. juni kl. 10
Trækfugleaften - onsdag 21. juli kl. 19
Åbent Hus i tårnet - søndag 8. august kl. 10

Vaserne (2)

Forårsfugle - torsdag 20. maj kl. 10

Gundsømagle Sø (3)

Nattergalekoncert - torsdag 3. juni kl. 10
Skægmejser - lørdag 5. juni kl. 9

Ravnstrup Sø (4)

Fuglestemmeaften - mandag 10. maj kl. 19
Fuglestemmeaften - mandag 17. maj kl. 19
Fuglestemmeaften - mandag 24. maj kl. 19
Fuglenes Dag - søndag 30. maj kl. 03
Høsttur med insekthoteller - søndag 15. august kl. 10

Barup Sø (6)

Nattergale og hæse hyl! - onsdag 16. juni kl. 20

Saksfjed/Hyllekrog (7)

Fuglenes Dag i Saksfjed - søndag 30. maj kl. 10
Saksfjed - forsommertur - onsdag 9. juni kl. 10
De Vilde Blomsters Dag - søndag 20. juni kl. 10
Tur til Hyllekrog - lørdag 17. juli kl. 10

Sydlangeland (8)

Fugletur på Sydlangeland - søndag 6. juni kl. 10
Fugletur ved Gulstav Mose - torsdag 17. juni kl. 10
Fugletur på Sydlangeland - søndag 1. august kl. 10

Bøjden Nør (9)

Travlhed på fugleøen - lørdag 15. maj kl. 10
Fugletur ved noret - onsdag 2. juni kl. 10

Sølsted Mose (10)

Korsang i Sølsted Mose - torsdag 20. maj kl. 19.30
Stemmer i Sølsted - tirsdag 8. juni kl. 20
De Vilde Blomsters Dag - søndag 20. juni kl. 10

Stormengene (11)

Vadefugle og klokkeensian - fredag 13. august kl. 19

Stubbe Sø (12)

Fluesnappere og andet godt - torsdag 20. maj kl. 10
Fugletur ved Stubbe sø - lørdag 12. juni kl. 19

Svartingedal (13)

Fuglenes Dag - søndag 30. maj kl. 10
Hør dalen vågne - lørdag 12. juni kl. 6:30

Rusland (14)

Fugletur til Rusland - onsdag 19. maj kl. 10

Tjek www.fuglevaernsfonden.dk for detaljeret rutevejledning og yderligere information

Vi giver dig og Danmarks fugle en rig natur - følg med på

Vesterbrogade 140 • 1620 København V Tlf. 3328 3839 • Mail: fvf@dof.dk

Fugleværnsfonden

Gammelt bondehus udlejes

Huset er beliggende for enden af en markvej mellem Ringkøbing fjord og Stadil fjord 2 km fra Vesterhavet. Stedet er ideelt for fugle- og naturelskere. Huset har 4 soveværelser med 10 gode sovepladser. Dejlig ugeneret have, terrasse og adgang til wi-fi, Pris pr. døgn 400 kr. + el. **Kontakt 20401814 eller 123hjemmeside.dk/Mosehytten**

V. Vedsted - Vadehavet

Hyggeligt, stråtekt nyistandsat helårshus, 400 m fra Nationalparken. Enkelt indrettet, 6 senge + 2 madrasser, tre soverum. Fremragende internet. Husdyr ikke tilladt. Pris pr. uge 1-26 og 34-52: 2800 + forbrug 300 kr. Pris pr. uge 27-33: 3500 kr. + forbrug 300 kr. Weekend: 1500 kr. + forbrug 150 kr. En hverdagsnat (ikke weekend) 500 kr. inkl. forbrug. Se vvedsted123.123hjemmeside.dk eller Henv. **karennitschke@gmail.com**

Udlejes: Vedersø - 4 personer.

Toppen af Vest Stadil Fjord. Hyggeligt velindrettet/nyrenoveret helårshus/ferielejlighed 50 M². Naturgrund ugeneret indhegnet. Udsigtshøj. Udsigt til klitter og fredede strandenge. Stort fugletræk samt mulighed for " lille " sort sol forår/efterår. Rørdrum høres ved Nørre sø 800 meter væk. Ynglende tårnfalke maj/juni. Rigt fugleliv. Der fodres hele året. Ugepris 2700 kr. + 300,- kr. til rengøring. El/vand afregnes. Pris pr. døgn 450,- kr. for 2 personer inkl. sengelinned og håndklæder. Halv pris: for 1 person minus helligdage juni, juli og august + rengøring 300,- kr. Hund er velkommen. **Henv. Anette Schmidt: 22 55 06 00.**

Sommerhus udlejes inde i

Nationalpark Thy Op til klitheden og klitplantage i Sydthy i et mindre sommerhusområde ved landsbyen Svankær ligger dette velholdte helårsisolerede træhus fra Trelleborg. Huset er på 82 m² fordelt på hovedhus og anneks til maks. 5 personer. Herudover er der carport og vaskerum (6 m²) med vaskemaskine og råvask. Ugeneret 6000 m² vidunderlig naturgrund omgivet af store træer med redekasser og rigt fugleliv, pæn græsplæne samt overdækket (18 m²) og åben (38 m²) terrasse. Danske og tyske tv-kanaler. trådløst internet, opvaskemaskine, brændeovn, varmepumpe, elvarme, havemøbler og grill. 6 km til Vesterhavet og 8 km til fint indkøb. Leje pr. uge: kr. 4700 + forbrug. Husdyr/rygning ikke tilladt. **Tlf.: 24 60 24 72, E-mail: Sondergaard_Jens@mail.dk.**

Cuba 19/3 - 1/4 2022.

Caribisk stemning og spændende fugle som Bee Hummingbird (verdens mindste fugl), Cuban Tody og en masse andre lækkerier. Med to hele uger har vi god tid til at besøge de bedste lokaliteter og se efter 27 endemiske fuglearter og mange Caribiske specialiteter. Tidspunktet er også godt for Nordamerikanske træk- og vintergæster. Rejsen slutter med en guidet rundtur i Havana. Turledere: Mads og Tina Elley som har været i Caribien flere gange samt lokale fugleguidere på alle lokaliteter. Detaljeret program, oplysninger om rejsegaranti mv: **www.fagelguidning.se** eller ring til Mads: 30 25 17 15

Cuba marts 2022. Se selvstændig annonce. Eksempler på vore øvrige rejser 2021 - 2022:

- Vestlige Skåne 29. aug - 2. sep
- Azorerne 25. sep - 2. okt
- Den Spanske sydkyst 25. sep - 2. okt Pigetur
- Den Spanske sydkyst 2. - 9. okt
- Øland 11. - 14. okt (alle) og 20. - 24. okt Pigetur
- Portugal 7 - 14 november
- De Kanariske Øer 20 - 28 november
- Oman 7 - 14 december
-
- Andalusien med Iberisk Los 13 - 20 januar
- Rumænien 22 april - 1 maj
- Bosnien Hercegovina 1 - 8 maj
- Madeira med havfugletur 9 - 16 maj
- Spanien Fotorejse 17 - 25 maj (m. Anders Blomdahl)

Under planlægning: Uganda feb 2023 (Mads og Tina Elley)
Velkommen hos Gigi Sahlstrand og Bo Thoor! **www.fagelguidning.se**

Oplev naturen og fuglene i efteråret 2021

7.- 14. september **Kroatien** kr. 8.885,-
16.- 23. september **Sydportugal** kr. 8.985,-
20.- 26. september **Estland** kr. 8.685,-

Book din naturrejse på williamsrejser.dk eller ring gerne på tlf. 2022 1990

PÅ TUR MED DOF TRAVEL

FUGLEREJSER MED INDHOLD

SE DE MANGE TILBUD PÅ VORES HJEMMESIDE:

WWW.DOFTRAVEL.DK

FUGLEREJSER OVER HELE VERDEN MED KVALIFICEREDE OG ERFARNE LEDERE

GAVEKORT TIL BIDRAGYDERE TIL DOF'S MEDIER

Mange medlemmer og ansatte bidrager med indhold til DOF's medier. Som en anerkendelse modtager bidragerne fremover gavekort til Naturbutikken efter flg. retningslinjer:

- 1) Anerkendelse for bidrag er som udgangspunkt symbolsk og kan ikke betragtes som aflønning.
- 2) Ansatte og medlemmer af hovedbestyrelserne i DOF og FVF modtager ikke gavekort for deres bidrag til DOF's medier, da de primært bidrager i arbejdstiden eller con amore.
- 3) Gavekortet udstedes første gang bidraget benyttes af DOF. Ved gentagelse/ genbrug i flere medier udstedes ikke yderligere gavekort.
- 4) Artikler på ca. 1500 – 2000 ord anerkendes med et gavekort til Naturbutikken på 200 kr.
- 5) Fotos anerkendes med gavekort til Naturbutikken således: A: 1 foto, 100 kr. / B: 2-4 fotos, 200 kr. / C: 5+ fotos, 300 kr.
- 6) Udstedelsen af gavekort foregår løbende i takt med at bidragene benyttes.

DANSK ORNITOLOGISK FORENING – DOF

DOF er landsforeningen for fuglebeskyttelse og fugleinteresserede

DOF er den danske afdeling af BirdLife International
Vesterbrogade 138-140, 1620, København V
Telefon (alle hverdage 11-15): 3328 3800
email: dof@dof.dk . www.dof.dk

DOF's formand: Egon Østergaard tlf: 3116 2030,
email: egon.ostergaard@dof.dk

Indmeldelse i DOF: Sker ved indbetaling på DOF's bankkonto.

NB! Ny konto hos Merkur: reg. nr. 8401 konto nr. 1043118.

Støttebeløb til DOF's arbejde for fugle- og naturbeskyttelse, som er fradragsberettiget, kan indbetales på samme bankkonto.

Årlige kontingenter:

Kernemedlemmer:	kr. 520,00
Ungdomsmedl. (u.26 år):	kr. 265,00
Medlemmer:	kr. 370,00
Husstandsmedlemsskab:	kr. 695,00

Fugleværnsfonden: Fugleværnsfonden er en almennyttig selvstændig fond, hvis formål er at købe og drive fugle- og naturreservater samt formidle viden og oplevelser herfra. Støttebeløb, som er fradragsberettiget, kan sættes ind på Fugleværnsfondens konto: reg.nr. 8401 kontonr. 104 5329.

Se mere på www.fuglevaernsfonden.dk eller kontakt på telefon 3328 3839/mail fvf@dof.dk.

Naturbutikken: Naturbutikken i Fuglenes Hus
tlf: 3328 3838

Åbningstider: Man.-fre. kl. 11-17, lør. 10-16
www.naturbutikken.dk

Bor du i udlandet, kontakt da venligst DOF for nærmere oplysninger om priser.

MORE

NL PURE
ÉT MED
NATUREN

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK